

KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır. Heydər Əliyev

DIPLOMAT

№ 03 (515) 18-24 yanvar, Çileyə paş, sal. il 2023
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Hêjaye:

20 yanvar-Ümumxalq hüzn günüdür

Səh. 2

Səh. 4

Səh. 11

Prezident İlham Əliyev 20 Yanvar faciəsinin 33-cü ildönümü ilə əlaqədar Şəhidlər xiyabanını ziyarət edib

QANLI YANVAR DEYİL, ŞANLI YANVAR – AZADLIQ DASTANI

Serok Barzanî Jiber beryara Parlamentoya Almanya yê spasiya xwe kir

Səh. 6

Səh.

Səh. 19

Səh. 9

Şəhidlər

İro rojek giring û dirokî jî bo me 22-ê çileyä 1946-an, roja damezrandina dewleta Kurdî ya di bin serokatîya Qazî Muhamed a nemir e

Премьер-министр Барзани проводит встречи в Давосе

Neçirvan Barzani Bağdat'ta

Prezident İlham Əliyev Davosda Niderland Krallığının Baş naziri ilə görüşüb

QAFQAZDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

LOZANNA MÜQAVİLƏSİ İLƏ KÜRDÜSTANIN DÖRD PARÇAYA BÖLÜNMƏSİ

Metirsiya Tirkîyê li ser Rojava, ya İranê jî li ser Herêma Kurdistanê; stratejî û çareserî

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ" ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Parlamentoya Almanyayê komkujiya Kurdên Ezidî wek jenosid nas kir

Səh. 12

Səh. 6

Səh. 6

Səh. 6

HDP:Emê namzetê xwe diyar bikin bila maseyê 6 kolî pişgiriya namzetê me bike

YATMA OYAN, QALX AYAGA, MİLLƏT OY

QƏRƏNFİL YAĞIŞI 20 YANVAR

Prezident İlham Əliyev 20 Yanvar faciəsinin 33-cü ildönümü ilə əlaqədar Şəhidlər xiyabanını ziyarət edib

Qanlı 20 Yanvar faciəsindən 33 il keçir. Sovet imperiyasının Bakıda törətdiyi qanlı qırğının 33-cü ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 20-də - Ümumxalq Hüzün Günündə Şəhidlər xiyabanını ziyarət edib.

Dövlətimizin başçısı ölkəmizin azadlığı uğrunda həlak olanların xatirəsini yad etdi.

Prezident İlham Əliyev "Əbədi məşəl" abidəsinin önünə əklil qoydu.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirildi.

Qanlı Yanvar hadisələrindən 33 il keçir. 1990-cı il yanvarın 20-si Azərbaycanın müasir tarixinə ən faciəli günlərdən biri, eyni zamanda, xalqımızın qəhrəmanlıq şəhifəsi kimi daxil olub, milli

daha ucadan bəyan etmişdi. Düz 33 il əvvəl doğma yurdunun, xalqının azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan vətənpərvər Azərbaycan övladları həmin müdhiş gecədə canlarından keçərək şəhidlik zirvəsinə ucaldılar. Sovet qoşunlarının Azərbaycanda törətdiyi qanlı qırğından uzun illər keçməsinə baxmayaraq, xalqımız o dəhşətli günlərin ağrı-acısını unutmur, öz vətəndaşlarına divan tutan sovet imperiyasının ovaxtkı rəhbərlərinə və onların Azərbaycandakı nöqərlərinə dərin nifrətini bildirir.

Keçmiş SSRİ rəhbərliyinin Azərbaycana qarşı qərəzli, ermənipərəst siyasətinə, əzəli torpaqlarımıza iddia edən təcavüzkar Ermənistanı açıq-aşkar dəstəklənməsinə və respublikanın ozamankı rəhbərliyinin xəyanətkar mövqey-

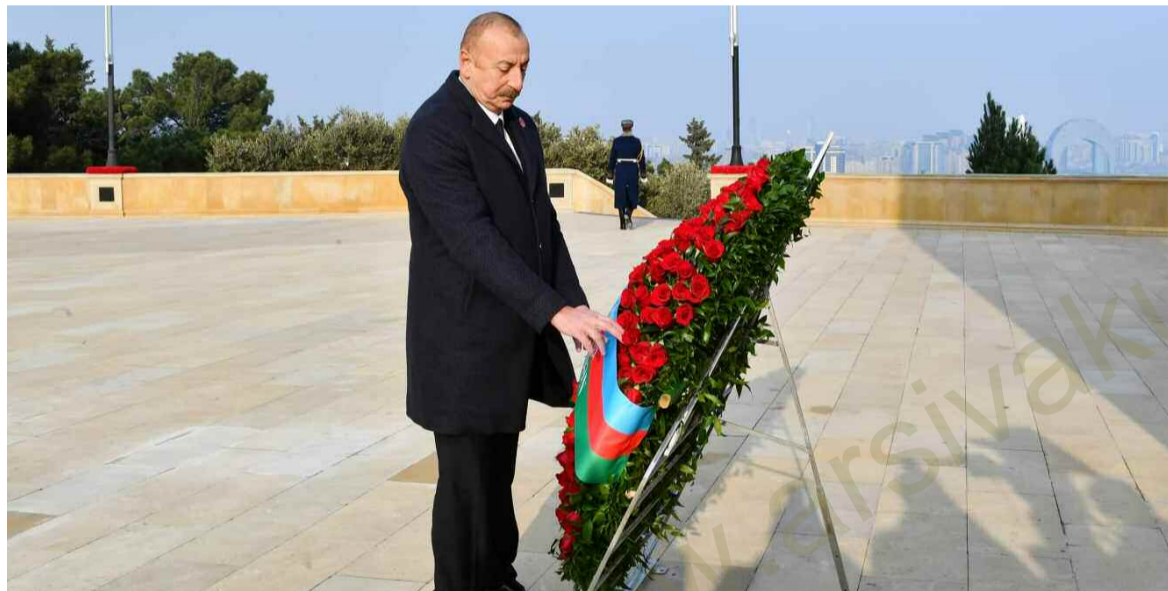
olması ilə nəticələndi. Sanki, bunları görməyən Azərbaycanın ovaxtkı səriştəsiz, kölə psixologiyalı rəhbərlərinin yenə

olaraq, həyatını təhlükədə qoyaraq, faciənin ertəsi günü Azərbaycanın daimi nümayəndəliyinə gəldi, Qanlı Yanvar qırğınının törədənəri pisləyən kəskin bəyanatla çıxış etdi, xalqımızın başına gətirilən müsibəti dünyaya çatdırdı. Bununla da Ulu Öndər cəsəretini, mərdliyini, xalqının sədəqətli oğlu olduğunu bir daha sübut etdi.

Əslində, ermənilərin fitvası ilə törədilmiş bu cinayət Azərbaycan xalqının iradəsini qıra, azadlıq eşqini söndürə bilmədi. Xalqımız qanı bahasına da olsa istəyinə - azadlıq və müstəqilliyinə qovuşdu və bu nailiyyəti heç vaxt əlindən verməyəcək.

Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə yenidən qayıdışından sonra, 1994-cü ildə 20 Yanvar hadisələrinə siyasi-hüquqi qiymət verildi və cinayəti törədənlərin adları ictimaiyyətə çatdırıldı. 20 Yanvar Ümumxalq Hüzün Günü elan edildi.

Azərbaycan xalqı hər il 20 Yanvar faciəsi qurbanlarının xatirəsini dərin ehtiramla yad edir. Vətənimizin azadlığı uğrunda canından keçən şəhidlərin xatirəsi daim əziz tutulduğu kimi, onların ailə üzvləri, doğmaları da hər zaman dövlət qayğısı ilə əhatə olunub. Eləcə də 20 Yanvar hadisələrində sağlamlığını itirən əlillərin sosial müdafiəsi, pensiya təminatı hər zaman Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin diqqətindədir. 20 Yanvar şəhidlərinin ailə üzvləri və əlillərin sosial müdafiəsinin təmin olunması istiqamətində mütəmadi tədbirlər həyata keçirilib. Şəhid ailələrinin pensiya təminatı, mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması, yaşayış səviyyəsinin yüksəldilməsi ilə bağlı mükəmməl qanunvericilik bazası yaradılıb. Dövlətimizin başçısı bu istiqamətdə sərəncam və fərmanlar verib. Bunun nəticəsidir ki, şəhid ailələrinin sosial təminatı ildən-ildə daha da möhkəmləndirilir.

müstəqillik, azadlıq uğrunda mübarizəsinin və yenilməz iradəsinin rəmzinə çevrilib. Təpədən-dırnağa silahlanmış keçmiş sovet ordusunun cəza tədbirlərinə məruz qalan xalqımız azadlıq əzmini itirməmiş, əksinə, haqq səsinə

inə etiraz əlaməti olaraq ayağa qalxmış geniş xalq kütlələrinə qarşı sovet ordusunun iri hərbi birləşmələrinin yeridilməsi Azərbaycanda, xüsusilə Bakıda misli görünməmiş faciəyə gətirib çıxardı, böyük itkilərlə, günahsız insanların həlak

də xalqla bir olmağa cəsəretini çatmadı və onlar sovet rəhbərliyinin ətəyindən yapışmaqda davam etdilər.

Həmin vaxt Moskvada yaşayan xalqımızın dahi oğlu Heydər Əliyev onlardan fərqli

Prezident İlham Əliyev Davosda Niderland Krallığının Baş naziri ilə görüşüb

Yanvarın 19-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Davosda Niderland Krallığının Baş naziri Mark Rutte ilə görüşü olub.

Görüşdə Azərbaycan ilə Niderland arasında iqtisadi sahədə əməkdaşlığın inkişaf etdiyi xüsusi qeyd olundu, bu xüsusda Niderland şirkətlərinin Azərbaycanda müxtəlif layihələrin həyata keçirilməsində yaxından iştirak etdiyi vurğulandı.

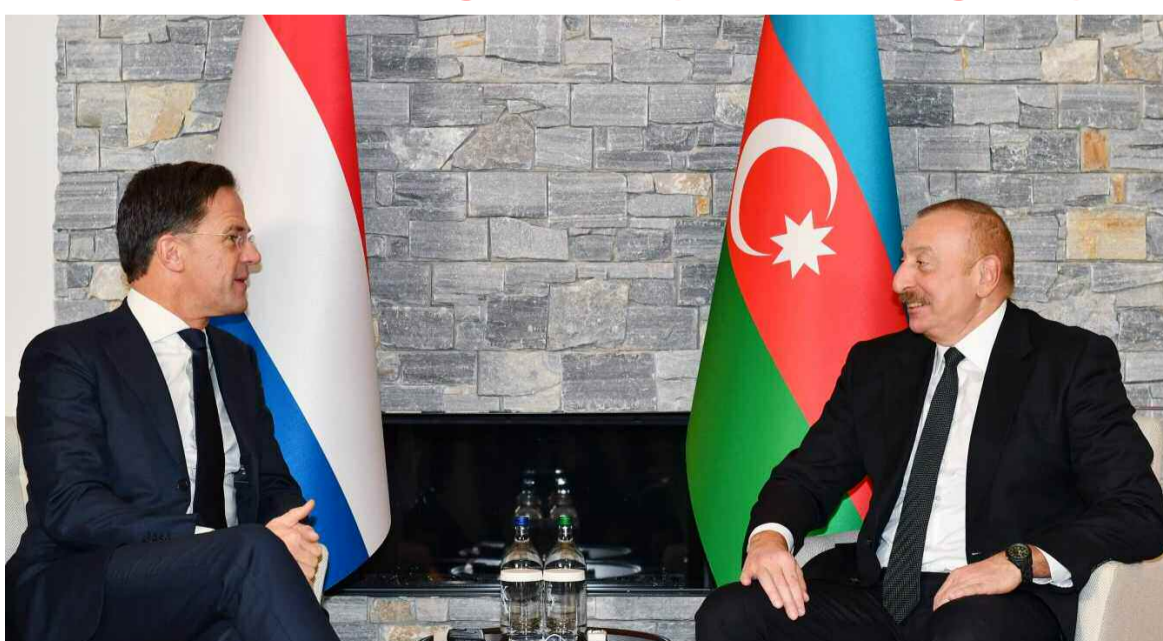
Mark Rutte Azərbaycanın Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasına verdiyi töhfəni və Avropa ölkələrinin qazla təchizatında oynadığı rolu xüsusi qeyd edərək, buna görə təşəkkürünü bildirdi.

Söhbət zamanı Şərqi-Qərbi nəqliyyat dəhlizinin və onun tərkib hissəsi olan Orta Dəhlizlərin artan əhəmiyyəti qeyd

edildi, regional məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

Dövlətimizin başçısı Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normalaşdırılması, iki ölkə arasında sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar prosesi haqqında məlumat verdi. Azərbaycan Prezidenti Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin dəstəyi ilə aparılan danışıqlar prosesinin vacibliyini vurğuladı, ölkəmizin bu proses çərçivəsində danışıqların davam etdirilməsinə hazır olduğunu dedi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Laçın-Xankəndi yolunda cərəyan edən son hadisələr barədə məlumat verdi, Ermənistanın yolun guya blokada olması barədə yalan məlumatlar yaydığını və beynəlxalq ictimaiyyəti çaşıdırmağa çalışdığını qeyd etdi. Dövlətimizin başçısı Rusiya

sülhməramlı qüvvələrinin müvəqqəti yerləşdirildiyi ərazilərimizdə ölkəmizin təbii sərvətlərinin qanunsuz istismarının Azərbaycan ictimaiyyətinin və vətəndaş cəmiyyəti təşkilat-

larının haqlı narazılığına səbəb olduğunu bildirdi.

Hazırda yolda Rusiya sülhməramlılarının, Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi vasitəsilə lazımi humanitar yüklərin,

mülki şəxslər və mülki təyinatlı yüklərin sərbəst keçidinin təmin edildiyi diqqətə çatdırıldı, kriminal ünsürlərin həmin ərazilərdən çıxarılmasının vacibliyi bir daha vurğulandı.

Daşkəsəndə 20 Yanvar - Ümumxalq hüzn günü münasibətilə Şəhidlər Xiyabanında ümumrayon anım mərasimi keçirilib

20 Yanvar faciəsinin 33-cü ildönümü ilə bağlı Daşkəsən rayon Şəhidlər Xiyabanında keçirilmiş ümumrayon anım

şəhidlər iştirak ediblər. Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Abiyevin adından Şəhidlər

mərasimində Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Abiyev, rayonun hüquq-mühafizə orqanlarının rəhbərləri, hərbcilər, idarə, müəssisə və təşkilatların kollektivləri, şəhid valideynləri, qazilər, ictimaiyyət nümayəndələri və

Xiyabanındakı əbədi məşəlin önünə əklil qoyulub, 20 Yanvar faciəsi qurbanları və bütün şəhidlərimiz anılıb, Birinci və İkinci Qarabağ müharibələri zamanı torpaqlarımızın azadlığı uğrunda şəhid olmuş igid daşkəsənliyərin mezarları

üzerinə qəmli musiqi sədaları altında tər qərənfillər düzülüb.

RİH-nin başçısı Əhəd Abiyev vurğulayıb ki, Azərbaycan xalqının qürur mənbəyinə çevrilmiş 20 Yanvar faciəsi xalqımızın milli müstəqillik, azadlıq uğrunda mübarizəsinin və yenilməz iradəsinin rəmzidir.

İcra başçısı Əhəd Abiyev anım mərasimində rayonun şəhid ailələri, Qarabağ müharibəsi əlilləri və iştirakçıları, ağısaqqallar və veteranlarla görüşüb, onların qayğıları ilə maraqlanıb, müraciətlərdə qaldırılan məsələlərin həlli üçün aidiyyəti üzrə müvafiq tapşırıqlarını verib.

Saat 12:00-da 20 Yanvar faciəsi şəhidlərinin, eləcə də Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçmiş şəhidlərimizin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilərək rayon ərazisində avtomobillərin hərəkəti dayandırılıb.

20 Yanvar Şanlı tariximizin qəhrəmanlıq səhifəsi kimi

Hər bir millətin taleyində müstəsna rol oynayan xüsusi tarixi günlər var ki, həmin gün xalqın qan yaddaşına əbədi yazılır. 1990-cı ilin yanvarında Azərbaycan təlatümlü günlərini yaşayırdı. Azərbaycan xalqının imperiyadan birdəfəlik qurtulmağa can atmasından təşvişə düşən SSRİ rəhbərliyi əslində, Sovet totalitar rejiminin süqutu daha da sürətləndirən ağır cinayətə əl atdı. Xalq hərəkətini boğmaq, Azərbaycanın müstəqilliyə doğru gedən yolunu bağlamaq üçün imperiya başçıları müdhiş qırğın planı hazırladı. Bakı ətrafına SSRİ güc strukturlarının ən müasir silahlar və texnikalar ilə təchiz olunmuş müxtəlif qoşun hissələri yeridildi. 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-ə keçən gecə Azərbaycanda SSRİ Müdafiə Nazirliyi, DİN xüsusi təyinatlıları və SSRİ DTK-nın təxribat qrupları tərəfindən günahsız insanların gülləboran edilməsi əməliyyatı xalqın milli oyanışını, azadlığı və suverenliyi uğrunda mübarizəsini sındırmaq məqsədi daşıyan mənfur planın tərkib hissəsi idi. Mixail Qorbaçov başda olmaqla sovet imperiyasının rəhbərliyi Bakıda "erməni kartından" məharətlə istifadə edərək, Bakıya qoşun yeridilməsinin əsas məqsədi guya hərbi qulluqçuların ailələrini qorumaq, "millətçi ekstremistlər" tərəfindən hakimiyyətin ələ keçirilməsinin qarşısını almaqdan ibarət idi.

1990-cı il yanvarın 19-da Mixail Qorbaçov SSRİ Konstitusiyasının 119-cu, Azərbaycanın SSR Konstitusiyasının 71-ci maddələrini kobud şəkildə pozaraq, yanvarın 20-də saat 00:00-da Bakı şəhərində fəvqəladə vəziyyət tətbiq edilməsi haqqında Fərman verdi. SSRİ Hərbi Qoşunları fəvqəladə vəziyyət elan edilməsindən xəbərsiz olan

şəhərə daxil oldu və əhaliyə divan tutdu. Həmin gün bəşər tarixinin insanlığa sığmayan ən

faciəvi hadisələrindən biri-20 Yanvar faciəsi baş verdi. Azərbaycana yeridilən ordu Bakıda və respublikanın müxtəlif rayonlarında 147 nəfər mülki şəxsi küçələrdə, evlərində, avtomobillərində qətlə yetirdi, 744 nəfər yaralandı, 841 nəfər qanunsuz həbs olundu.

Dövlət müstəqilliyinin bərpası yolunda ilk şəhidlərin verildiyi Qanlı yanvar gecəsi baş verən hadisələr xalqımızın azadlıq arzusunu, müstəqillik idealının 70 il davam edən Sovet hərbi maşınının repressiyasına rəğmən sönmədi, əksinə yeni güc qazandığını bir daha nümayiş etdirdi. Bununla Azərbaycan xalqı zülmə, ədalətsizliyə və zorakılığa boyun əyməyəcəyini, milli iradəsinin sarsılmazlığını tək cə imperiya rəhbərliyinə deyil, bütün dünyaya göstərdi.

Məğlub milləti qalib xalq etmiş sərkərdə, dünyanı hey-rətləndirməyi bacaran dövlət xadimi, Möhtərəm Prezident, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin qətiyyəti, Silahlı Qüvvələrimizin gücü ilə 30 ilə yaxın düşmən tapdığı altında qalan müqəddəs torpaqlarımızın 44 günlük Vətən

müharibəsi zamanı işğaldan azad olunması Vətən yolunda canından keçmiş bütün Şə-

hidlərimizin qisası alınmaqla ruhları rahatlıq tapmışdır. 20 Yanvar faciəsi, eyni zamanda həm ümumxalq faciəsi, həm də müstəqillik, istiqlal uğrunda xalqımızın apardığı milli azadlıq hərəkətinin zirvəsi kimi Azərbaycan tarixinə əbədi həkk olunub. Hər il olduğu kimi bu ildə faciənin 33-cü ildönümündə də bütün şəhidlərin əziz xatirəsi xalqımız tərəfindən ehtiramla yad olunur, ruhlarına dualar oxunur.

Ölkəmizin bütün bölgələrində olduğu kimi 2023-cü il 20 yanvar tarixində laçınlıların da sıx məskunlaşdıqları ərazilərdən biri kimi Ağcabədi rayonunun Taxta Körpü ərazisində Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə tədbir keçirilmişdir. Ərazidəki Şəhidlərin abidə kompleksi qarşısında keçirilən tədbirdə şəhidlərin əziz xatirəsi ehtiramla yad edilmiş, ruhlarına dualar oxunmuş, əbədi məşəlin alovlandığı Xatirə kompleksi ictimaiyyət nümayəndələri, hüquq mühafizə orqanlarının əməkdaşları, şəhid ailələri və gənclər tərəfindən ziyarət olunaraq abidə önünə tər qərənfillər düzülmüşdür.

Tərtərdə 20 Yanvar- Ümumxalq Hüzn günündə şəhidlərin xatirəsi ehtiramla anılıb

Azərbaycan xalqının qəhrəmanlıq səhifəsi olan 20 yanvar faciəsindən 33 il keçir. Keçən bu illər ərzində xalqımız hər il 20 Yanvar- Ümumxalq Hüzn gününü kədər və böyük qürur hissi ilə qeyd edir. Çünki 20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş qanlı cinayət olsa da, həm də Azərbaycan xalqının qəhrəmanlıq manifesti, azadlıq mücadiləsidir.

Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov hüquq-mühafizə orqanlarının rəhbərləri, YAP rayon təşkilatının və Ağsaqqallar Şurasının sədrleri, şəhid ailələri, veteranlar, qazilər və ictimaiyyət nümayəndələri ilə birlikdə Azərbaycan tarixinin faciəli, eyni zamanda şərəfli səhifəsi olan 20 Yanvar faciəsinin 33-cü ildönümü ilə əlaqədar Tərtər şəhərində Şəhidlərin xatirəsinə ucaldılmış Abidə Kompleksini ziyarət edib, ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olmuş vətən övladlarının xatirələri ehtiramla yad olunub, ruhlarına dualar oxunub, abidənin önünə gül dəstələri qoyulub.

Mərasim iştirakçıları burada ümumtəhsil məktəblilərinin 20 Yanvar faciəsinə həsr olunmuş məktəblilərin əl işlərindən ibarət sərgiyə də baxıblar.

Saat 12:00-da rayon ərazisində 20 yanvar şəhidlərinin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunub.

Gəncədə 20 Yanvar - Ümumxalq Hüzn Günü ilə əlaqədar olaraq ümumşəhər tədbiri keçirilib

20 yanvar 2023-cü il tarixində Gəncə şəhərində 20 Yanvar faciəsində Azərbaycanın müstəqilliyi və suverenliyi uğrunda həlak olan şəhidlərin xatirəsi ehtiramla yad edilib. Şəhidlər xiyabanında təşkil olunan anım mərasimində Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov, Quru Qoşunlarının komandanı, general-leytenant Ənvər Əfəndiyev, Türkiyə və Gürcüstanın Gəncədəki baş konsulları, ictimaiyyət nümayəndələri, hüquq-mühafizə orqan-

ların rəhbərləri, şəhid ailələri və sakinlər iştirak ediblər. Niyazi Bayramov və general-leytenant Ənvər Əfəndiyev "Əbədi məşəl" abidəsinə ziyarət edib, önünə əklil qoyub, şəhidlərin ruhuna hörmət və ehtiramlarını ifadə ediblər. Abidə digər mərasim iştirakçıları tərəfindən də ziyarət olunub. Daha sonra 20 Yanvar faciəsinin 33-cü ildönümünü ilə bağlı keçirilən ümumşəhər tədbirinin rəsmi hissəsi başalıb.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib, şəhidlərin ruhuna dualar oxunub.

Saat 12:00-da Gəncə şəhərində şəhidlərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib, N.Gəncəvi və H.Əliyev, həmçinin H.Əliyev və Ş.İ.Xətai prospektlərinin kəsişməsində nəqliyyatın hərəkəti dayanıb, avtomobillər vasitəsilə səs siqnalları verilib.

Hər dən biz ata-babalarımızın nəsihətlərini unuduruq, özü də tez unuduruq.

Babam Kürd Musa, ömrünün sonuna, yəni 115 yaşına qədər Qərbi Azərbaycanın Vedibasar əyalətinin Xalisa kəndində yaşamışdır. O, hər zaman ermənilərin müxənnət bir millət olduqlarından danışardı və bizə tövsiyəsi də o olardı ki, ermənilərə etibar etməyin. Çünki, onlar fürsət düşən kimi, öz pis əməllərini həyata keçirəcəklər.

O, qeyd edirdi, "Mən ona qədər erməni-musəlman davası gormuşəm. "İtlə yoldaş olanın zopası əlində olmalıdır", deyə" bizə nəsihət verirdi.

İllər keçdikcə bu sözlərin müdrikliyinin şahidi olduq. Şovinstlərin fitvası ilə erməni daşnakları Azərbaycanın əzəli yerləri olan Dağlıq Qarabağ torpaqlarının işğalına başladı. Və düz 32 il bundan əvvəl -1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Azərbaycan xalqının başına gətirilən faciələrin ən dəhşətliyi gətirildi. Vətənin istiqlalı və milli azadlığı uğrunda mübarizəyə qalxan, qəlbində vətən sevgisindən başqa heç bir silahı olmayan əliyalın, günahsız insanlar, təcrid dırnağa qədər ən müasir silahlarla silahlanmış, azgün erməni daşnaklarının və Sovet imperiyası qoşunlarının amansız vəhşiliyinin qurbanı oldular. Gullu-cicikli Bakımızın qara asfalt yolları, xalqımızın azadlığı uğrunda mübarizəyə qalxan, igid oğlan və qızlarımızın qanı ilə boyandı. Xalqımız öz suverenliyi uğrunda mübarizədə ilk şəhidlərini verdi. Paytaxtın Azadlıq meydanından Şəhidlər Xiyabanına qədər qırmızı qərənfillərlə şəhidlərə misli görünməmiş "cələng" hörüldü, matəm cələngi.

Onlar öz ölümləri ilə əbədi ölməzlik qazandılar.

Şəhidlər Xiyabanı vətən yolunda canlarını fəda vermiş oğul və qızlarımız üçün əbədi mənzil oldu. Al-qırmızı qərənfillər Şəhidlər Xiyabanının rəmzinə çevrildi.

Bünövrəsi qanla qoyulan bir quruluşun sonu, qanla da bitməli idi. Belə ki, 1986-cı ildə Alma-Atıda qazax xalqının qırğını, 1988-ci ildə Fərqañə hadisələri, 1989-cu ilin aprelinde Tbilisi qətləymləri, 1990-cı ilin yanvarında Bakıda, 1991-ci ildə Vilnüs şəhərində qanlı qırğınlar törədildi. Təəssüf ki, Moskva və Bakıda oturan satqın rəhbərlərin hazırladığı cinayətkar planlar həyata keçirildi. Bakı əhəli dəhşətli səhnə ilə üz-üzə qaldı. Sinəsi güllələrdən deşik-deşik olmuş insan cəsədləri ürəkləri göynədir, tükürpədicə nalələrin sədası ərşə qalxırdı. 20 Yanvara açılan səhərdə 130-dan artıq şəhid,

Baş redaktordan: QANLI YANVAR DEYİL, ŞANLI YANVAR – AZADLIQ DASTANI

700-dən artıq yaralı qana boyandı. Bu hadisələri gizlətməyə çalışan dövlət rəhbərlərinin əksinə olaraq, Moskvada yaşayan və işləyən Ulu Öndər Boyuk Heydər Əliyev etiraz əlaməti olaraq Sov.İKP sıralarından çıxması üçün bəyanatla çıxış etdi. Bu, tək cə siyasi partiya üzvünün deyil, uzun müddət Sovet rəhbərlərindən biri olmuş qorxmaz bir şəxsiyyətin cəsəretli hərəkəti idi. Xalq heç vaxt yanılmaz, ona görə də gec də olsa qar-daş qırğınının vaxtında qarşısının alınması üçün Azərbaycanın xilaskarını Bakıya gətirdi və qısa zamanda yarana biləcək vətəndaş müharibəsinə və hərc-mərcliyə bir güllə atılmadan son qoyuldu. Xalqımızın, Azərbaycanımızın azadlığı uğrunda canlarını qurban

paqlarından sıxışdırılıb çıxarılması ilə bağlı Çar Rusiyasının əsrlərlə apardığı mənfur siyasətin yeni şəraitdə davamı idi. 20 Yanvar hadisəsi xalqımızın yaddaşına qanlı faciə kimi daxil olsa da, bütövlükdə milli tariximizin ən şanlı və qəhrəmanlıq səhifələrindən birini təşkil edir. Məhz 20 Yanvardan başlayaraq Azərbaycan xalqı SSRİ-nin tərkibində ədaləti bərpa etməyin qeyri-mümkünlüyü və milli haqlarımıza obyektiv yanaşma nümayiş olunacağına öz inamını birdəfəlik itirdi.

Hakimiyyətin mənbəyi sayılan və öz hüquqları uğrunda düşüncəsi, fikri, sözü, həmrəyliyi ilə mübarizəyə qalxmış bir xalq, 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə

verənlərə mərkəzi Moskva hökuməti terrorist adı versə də, məhz Ulu Öndər Böyük Heydər Əliyevin tarixi xidmətidir ki, 20 Yanvar qırğını Ümummilli faciə səviyyəsinə qaldırıldı və ona hüquqi-siyasi qiymət verildi. Ulu Öndər Boyuk Heydər Əliyev şəhidlərin ruhunun yad edilməsinə həmişə böyük diqqət yetirirdi. Onun şəxsən şəhidlər üçün abidə kompleksinin tikdirməsinə nəzarət etməsi, xalq tərəfindən xüsusi qiymətləndirilmişdir. Bu, xalqın gələcəyi üçün atılan mühüm bir addım idi.

İnanırıq ki, 20 Yanvar qəhrəmanları heç vaxt unudulmayacaq, Şəhidlər Xiyabanı xalqımızın inanc yeri və ziyarət-gahı olmuş və hər zaman olacaqdır. Ancaq təsəlli ondadır ki, Vətənimiz və xalqımız uğrunda tökülən qanın hesabına Azərbaycanımız azad, Vətənimiz müstəqildir. Azərbaycan xalqı öz müdrik Lideri Ulu Öndər Böyük Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə müstəqilliyini əldə etmişdir. Xalqımız yaxşı bilir ki, Ulu Öndər Böyük Heydər Əliyev siyasətini inamla davam etdirən hörmətli Prezidentimiz

İlham Əliyev cənabları daxili və xarici siyasəti nəticəsində ölkəmizi öndə gedən ölkələr sırasına çıxarmaqla xalqımızın və vətənimizin qarantı olduğunu əməli işi ilə isbat etmişdi.

T A R İ X

1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozmaq cəhdlərinə, keçmiş SSRİ rəhbərliyinin Azərbaycanla bağlı apardığı qərəzli siyasətə, yerli rəhbərliyin xalqımızın mənafeyinə zidd mövqedə durmasına qarşı etiraz əlaməti olaraq küçələrə çıxmış dinc əhəliyə divan tutmaq məqsədilə Bakıya və respublikanın digər rayonlarına sovet hərbi hissələri yeridildi. Dinc əhəlinin kütləvi etiraz aksiyalarının ağır hərbi texnikanın köməyi ilə vəhşicəsinə dağıdılması tək cə süquta uğramaqda olan sovet siyasi sisteminin qorunması cəhdi kimi deyil, həm də azərbaycanlıların tarixi tor-

öz zəhmli ordusunun tankları, işıq saçan zəhərli güllələri, xüsusi təyinatlı hərbi dəstələri, pozuculuq-təxribat işlərini təşkil edən çevik qrupları ilə üzleşdi...

Bakıda fəvqəladə vəziyyət tətbiq edilməsinə baxmayaraq, yanvarın 22-də Azərbaycan xalqı şəhidləri ilə vidalaşdı. Paytaxt matəm libası geyinmişdi. Respublikada 3 gün matəm elan olunmuşdu. Azərbaycanın bütün rayonlarında və Bakıda izdihamlı matəm mitinqləri keçirildi. Bakıda keçirilən matəm mərasimində bir milyondan çox insan iştirak edirdi. Bu Azərbaycan xalqının azadlıq səsi, haqq, ə d a l ə t , demokratiya və müstəqillik uğrunda mübarizə əzmi idi. 20 Yanvar faciəsi törədilən zaman Azərbaycan xalqı ağır iflic vəziyyətinə və i n f o r m a s i y a blokadasına salınmışdı, radio, televiziya susdurulmuş, onun enerji bloku silahlı hərbiçilər tərəfindən vəhşicəsinə partladılmış, mətbuatın nəşrinə qadağa qoyulmuşdu. Azərbaycan sakit və ölü bir dənizə bənzəyirdi. Xalq ağır və dəhşətli faciədən xəbərsiz idi. Görünməmiş qəddarlıqla keçirilən cəza tədbirləri nəticəsində heç bir günahı olmayan 133 dinc sakin öldürüldü, 744 nəfər yaralandı, 841 nəfər qanunsuz həbs olundu. Həlak olanların arasında qadınlar, uşaqlar və qocalar olmuşdur. Bu hadisə sovet rejiminin törətdiyi ən qanlı faciələrdən biri və dinc əhəliyə qarşı yönəlmiş vəhşi bir cinayət hadisəsi idi.

Xalqın bu ağır günlərində, yanvarın 21-də Ulu Öndər Böyük Heydər Əliyev Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələrək, təşkil olunmuş yığıncaqda çıxış edərək, xalqla birgə olduğunu bildirdi, 20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verdi, onun

hüquqa, demokratiyaya, humanizmə zidd olduğunu, mərkəzin və o zamankı respublika rəhbərlərinin günahı üzündən yol verilmiş kobud siyasi səhv olduğunu göstərdi. Bu tarixi çıxışın mətni dünyaya, respublikaya geniş əksədə vrdi. Xalqın qəlbində ümid çirağı yandı.

1993-cü ildə Ulu Öndər Böyük Heydər Əliyevin yenidən siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra 20 Yanvar faciəsinin baş verməsinin səbəblərinin araşdırılması və onu törədənlərin məsuliyyətə cəlb olunması məsələsi istiqamətində mühüm addımlar atıldı. 20 Yanvar faciəsinin xalqımızın tarixində yeri və rolu, bu faciənin əbədləşdirilməsi və bütün dünya ictimaiyyətinə çatdırılması yönündə mühüm işlər görülmüşdür. Ümummilli liderin 1994-cü il yanvarın 5-də, 20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümünün keçirilməsi ilə bağlı verdiyi Fərmanda Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə faciəyə tam və əsaslandırılmış siyasi-hüquqi qiymət verilməsi tövsiyə olundu. Milli Məclis 1994-cü il martın 29-da 1990-cı il yanvarın 20-də Bakıda törədilmiş faciəli hadisələr haqqında qərar qəbul etdi. Bununla da Prezident Heydər Əliyevin təşəbbüsü və təkidi nəticəsində 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində hüquqi-siyasi qiymət verildi. Bakı şəhərinin ən hündür yerində yerləşən Şəhidlər Xiyabanında Azərbaycanın azadlığı uğrunda mübarizədə şəhid olanların xatirəsinə ucaldılmış möhtəşəm "Əbədi Məşəl" abidə-kompleksi də Ümummilli lider Böyük Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə tik-

ilmişdir.

Azərbaycan Prezidentinin 2000-ci il, yanvarın 17-də imzaladığı Fərmanla 1990-cı il 20 Yanvar faciəsi zamanı şəhid olanlara "20 Yanvar Şəhidi" fəxri adı verilmişdir.

Bu gün Azərbaycan xalqı azadlıq uğrunda canlarını qurban edən şəhidlərimizin və cəsur Vətən övladlarının qəhrəmanlıq mübarizəsini cox boyuk hörmət və ehtiramla əziz tutur, onların igidliyini yüksək qiymətləndirir. Şəhidlərimizin qanı bahasına qazanan, müstəqilliyimizi qanımızla və canımızla qorumalı, Ümummilli liderimiz Böyük Heydər Əliyevin dediyi kimi, onu daimi, əbədi və dönməz etməliyik.

Bəli şəhidlərimiz qanları ilə Xalqımıza Şanlı tatix yazdılar, ŞANLI YANVAR-AZADLIQ DASTANI.

Tahir Suleyman

Lozanna müqaviləsi ilə Kürdüstanın dörd parçaya bölünməsi

Birinci Dünya Müharibəsinin bitməsindən bir neçə il sonrakı mövcud vəziyyət 24 iyul 1923-cü ildə imzalanan Lozanna müqaviləsi ilə rəsmiləşdirildi və daha əvvəl Qəsri-Şirin müqaviləsi (1639-cü il) ilə ikiye bölünmüş olan Kürdüstan coğrafiyası bu dəfə dörd ayrı dövlətin sərhədləri içində qalmış oldu. Müqaviləni hazırlamaq üçün İsveçrənin Lozanna şəhərində təşkil edilən konfransa Türkiyə, İngiltərə, Fransa, İtaliya, Yaponiya, Yunanıstan, Rumıniya, Serbiya, Xorvatiya, Sloveniya dövlətləri qatılmış, Rusiya və Bolqarıstan isə yalnız özlərini birbaşa maraqlandıran danışıqlarda təmsil olunacaqdılar. Amerika Birləşmiş Ştatlarına isə bu sazişdə müşahidəçi statusu verilmişdi. Konfransa TBMM hökumətinin yanında İstanbul hökumətinin də çağırılmasından sonra rəsmi Ankara 1 noyabr 1922-ci ildə seltənətin qaldırılması qərarını verdi və qanunən Osmanlı Dövlətinin süqutunu elan etdi. Türkiyənin Xarici İşlər Naziri İsmət (İnönü) Paşa başçılığında bir heyətlə danışıqlar 21 noyabr 1922-ci ildə başlamışdı. İsmət

Paşa bu konfransa "türklərin və kürdlərin nümayəndəsi olaraq" qatıldığını ifadə etmişdi.

Konfrans ərzində "kürdlərlə bərabər və ortaq olduğunu" vurğulayan türk nümayəndə heyəti beləcə kürd haqlarını təmin etmə öhdəliyini üzərinə götürməmiş oldu. Necə ki konfrans nəticəsində Türkiyə dövlətinin öhdəçiliyi daha çox müsəlman olmayan azlıqlar çərçivəsində təyin olunmuşdu. 24 iyul 1923-cü il tarixinə aid "Tövhid-i Əfkar" qəzetinin ilk səhifəsində belə yazılır: "Bu gün sülh bayramı, həqiqi qurtuluş və istiqlal bayramıdır." Halbuki eyni gündə kürd lider Şeyx Mahmud Bərzəncinin başçılıq etdiyi qoşunla Kürdüstanı hakimiyyət altına almaq istəyən ingilis qoşunları Süleymaniyyə yaxınlığında vuruşdular. Bu müqavilə ilə Türkiyənin iddia etdiyi Kərkük və Mosul da İraqa verilmişdir. Yəni bir növ Türkiyə Lozannada satılmışdır. "Misaki-Milli" olmadan Lozannanı qəbul etmək mümkün deyil.

Kürd və Kürdüstan həqiqəti nə qədər gizlədilmiş olsa da, əslində bu gün

Türkiyədə respublikanın qurulmasından bu yana reallaşdırılan assimilyasiya işləri get-gedə uğurla deşifrə edilir. İsmət Paşanın Mustafa Kamala ünvanladığı "Kürt Raporu" (Kürd Hesabatı) adlı rəsmi dövlət yazışmalarını oxumaqla, assimilyasiyanın bir dövlət siyasəti olduğunu

anlamaq mümkün olacaq. Orada belə bir cümlə yer alır: "Türklərlə kürdlər eyni məktəbdə oxumalıdır. Bu kürdləri türk-ləşdirmək üçün təsiri olacaq." Daha ətraflı olaraq həmin yazıları internet resurslarından tapıb oxuyaraq öyrənə bilərsiniz.

Tahir Süleyman

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ" ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

Qeyd etmək lazımdır ki, bir çox məsələlər hökmdarın şəxsi iradəsi ilə həll olunurdu. Belə ki, əmirlikdə minbaşılar, yüzbaşılar və daha yüksək vəzifəli adamlar hökmdardan göstəriş alırdılar. Onun kəndxudaları, tayfa üzvləri arasında baş verən narazılıqları həll etmək üçün ayrıca məmurları və vergi toplayan adamları var idi. XV-XVI əsrlərdə Bidlis əmirliyi də məhz belə bir idarə quruluşuna malik idi.

Əmirliyin silahlı qüvvələrini ona tabe olan müxtəlif tayfa üzvləri təşkil edirdi. Hər bir tayfanın silahlı qüvvəsinə həmin tayfanın zadəgan başçısı, lakin ümumi silahlı qüvvələrə isə hökmdarın özü rəhbərlik edirdi. Bidlis əmirliyində bu silahlı qüvvələrin sayı qeyri-məhdud idi. Çünki müharibə zamanı, yaxud əmirliyə bir təhlükə baş verdikdə tayfa üzvləri hamısı bir nəfər kimi ayağa qalxırdı. Belə hallarda, alimlər, tələbələr və hətta, qadınlar da ələ silah alaraq əmirliyin müdafiəsində iştirak edirdilər.

«Şərəfnamə»dəki məlumata əsasən belə hadisələr Bidlis əmirliyinin öz tarixində dəfələrlə baş vermişdir (76, 345).

Kürd əmirliklərinin silahlı qüvvələri odlu silah ələ keçirməzdən əvvəl, soyuq silahlardan: qılınc, qalxan və nizədən çox istifadə edirdilər. Kürdlər nizəni başqa silahlardan üstün tuturdular. Onların arasında zirehli paltar xüsusi yer tuturdu. Zadəganlar çox zaman onu bəzək üçün də geyirdilər. Lakin sonralar kürdlər odlu silahdan istifadə etdilər, Bidlisinin yazdığına görə Bidlis əmiri Şərəf xan 1532-ci ildə Heqari əmiri Rüstəm bəyi tufəng ilə öldürmüşdür (76, 436).

Beləliklə, XV-XVI əsrlərdə Bidlis əmirliyində mütləq monarxiya quruluşlu xırda feodal hakimiyyəti mövcud olub, hökmdarın irsi müstəqilliyini və tayfa üzvlərinin təhlükəsizliyini qoruyurdu. Buna görə də kürdlər arasında hökmdara hörmət xüsusi bir pərəstiş formasını alırdı. Məhz bu cəhətdən də sonrakı əsrlərdə həmin hökmdarlar şeyx və ya molla adı alaraq həm siyasi, həm də dini hökmdarlığı bir əldə birləşdirdilər.

Əmirliyin iqtisadi əsasını torpaq üzərində xırda feodal xüsusi mülkiyyət forması və bu mülkiyyətə arxalanan istismar üsulu və yaxud da V. İ. Leninin sözü ilə desək: «İstismar olunan siniflərin istismarı» (4, 11) hesabına əldə edilən sərvət yığımları təşkil edirdi. Tayfa üzvləri zadəgan başçıları üçün müxtəlif mükəlləfiyyətlər daşımaqdan əlavə, həm də onun apardığı müharibələrdə iştirak etməli idi.

Mülkiyyət və vergi formaları. XV-XVI əsrlərdə

Kürdüstan, o cümlədən Bidlis əmirliyində əsasən aşağıdakı mülkiyyət formaları qeyd edilmişdir.

İqta
Suyurqal və tiyul
Mülk
Vəqf
Mülk xass
Camaat torpağı

İqta. XV-XVI əsrlərdə Bidlis və ona tabe olan nahiyələrdə torpaq mülkiyyət formalarından biri də iqta torpaqları idi. Bidlisi «Şərəfnamə» əsərində XVI əsrdə Muş nahiyəsində 400-dən artıq iqtadar (iqta sahibi) olduğunu xüsusilə qeyd etmişdir (76, 355).

İqta mülkiyyəti VII-IX əsrlərdə, yəni ərəb xilafəti dövründə də mövcud idi. Lakin getdikcə formasını bir qədər dəyişmişdir. Xilafət dövründə maaş tərzində xüsusi təbəqələrə verilən iqta torpaqları elə bir mülkiyyət forması idi ki, iqta sahibi onu nə sata və nə də bağışlaya bilmədiyi kimi, irsi olaraq varislərinə də verə bilməzdi. Yəni iqta, torpaq mülkiyyətinin şərti forması idi (6, 63).

İqta sahibləri topladıqları verginin müəyyən hissəsini hökumət xəzinəsinə verməli idilər. Lakin sonralar iqta torpaqları orada yaşayan kəndlilərlə birlikdə sərkərdələrə, əmirlərə və hakimlərə verilməyə başladı (36, 109). Getdikcə qüvvətlənən iqta sahibləri onu öz varislərinə də verməyə başladılar.

Kürdüstanla qonşu olan ölkələrdə iqta mülkiyyəti bir neçə formada tətbiq edilmişdir. «Şərəfnamə»nin müəllifi öz əsərində onun formaları haqqında bəhs etməmişdir, lakin tədqiqat prosesində məlum olur ki, Bidlis və ona tabe olan nahiyələrdə əsasən iqta torpağının ən kiçik forması olan «idarə iqta» daha çox yayılmışdı ki, bu da əskəri xidmət müqabilində başçılara verilməli idi.

İqta torpağının əmirlərə xas olan hərbi iqta forması XV-XVI əsrlərdə artıq müşahidə edilmir. Belə məlum olur ki, həmin əsrlərdə şah və sultanlar tərəfindən əmirlərə verilən suyurqal⁵¹ və tiyul⁵² «hərbi iqta» nı əvəz etmişdir.

Suyurqal və tiyul. Suyurqal torpağı alan hər bir əmir lazım gəldikdə öz silahlı qüvvəsi ilə suyurqal verən hökmdara kömək etməli idi. Bu hal XV əsrdə çox yayılmışdı. Suyurqal torpaq irsən keçirdi. Həmin torpaq mülkiyyət formasına sonralar tiyul (34, 260) şəklində əmirlərə verilən torpaq mülkiyyəti də əlavə olundu. Tiyul sahibi-tiyuldar tabe olduğu dövlətə xidmət etməli idi: tiyuldar sahib olduğu torpağın gəlirindən müəyyən hissəsini götürmək hüququna malik idi. Tiyul şərti mülkiyyət olub yalnız

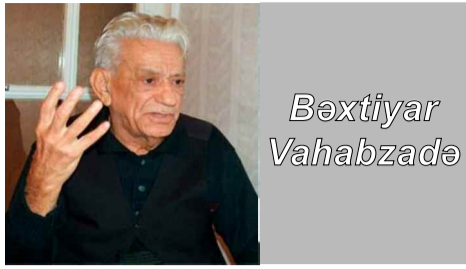
tiyulverən hökmdarın icazəsi ilə irsən keçə bilərdi. Bundan sonra isə əmirliyin hökmdarına xas olan ocaqlıq⁵³ torpaq mülkiyyətinə də kömək olurdu ki, bu da türklərə xas olan ərazidə daha çox yayılmışdı.

Mülk. Mülk iri və xırda mülkədarların ixtiyarında olan torpaq mülkiyyətinə deyilirdi. Mülk torpaqlarından alınan renta vergisi torpaq sahibinin ixtiyarına keçirdi. Lakin onun təxminən onda bir hissəsi hökumət xəzinəsinə verilməli idi (6, 63).

Mülk torpağını satmaq, bağışlamaq və varislərə vermək olardı. Eyni zamanda sahibi onu istədiyi vaxt vəqf də edə bilərdi. «Şərəfnamə»də deyildiyinə görə 1407-ci ildə Bidlis əmiri Məlik Şəmsəddin bir sıra binalarını vəqf mülklərinin tərkibinə daxil etmişdi (76, 380).

Vəqf torpaqları. XV-XVI əsrlərdə Bidlis əmirliyində mövcud olan mülkiyyət formalarından biri də vəqf torpaqları idi. Vəqf mülki, dini müəssisələrə: məscidlərə, xanəqahlara, xeyriyyələrə, məktəblərə və sairəyə xas olub, ehsan üçün verilən torpaqlara və binalara deyilirdi (36, 114).

(Ardı gələn sayımızda)

Bəxtiyar
Vahabzadə

Şəhidlər

Qatil gülləsinə qurban gedirkən,
Gözünü sabaha dikdi Şəhidlər.
Üçrəngli bayrağı öz qanlarıyla,
Vətən torpağına çəkdi Şəhidlər...

Zalım öyünməsin zülümləriylə,
Min bir böhtanıyla, min bir şəriylə.
Həqiqət uğrunda ölümləriylə,
Ölümü kamına çəkdi Şəhidlər...

O şənbə gecəsi, o qətl günü,-
Mümkünə döndərdik çox namümkünü,
Xalqın qəlbindəki qorxu mülkünü,
O gecə dağıdıb sökdü Şəhidlər...

Tarixi yaşadıb diləyimizdə,
Bir yumruğa döndük o gecə bizdə.
Yıxıb köləliyi ürəyimizdə
Cəsarət mülkünü tikdi Şəhidlər...

Onlar susdurulan haqqı dindirər,
Qaraca torpağı qiymətləndirər.
Donan vicdanları qeyrətləndirər,
Axi, el qeyrəti çəkdi Şəhidlər...

Bilirik, bu bəla nə ilki, nə son,
Ölürkən uğrunda bu Ana yurdun.
Quzu cildindəki o qoca qurdun,
Doğru, düz cildini çəkdi Şəhidlər...

Dözdü hər zillətə, dözdü hər şeyə,
"Dünyada mənimdə haqqım var" ,- deyər
Kütləni xalq edən müqaviləyə,
Qanıyla qolunu çəkdi Şəhidlər...

İnsan insan olur öz hünəriylə.
Millət, millət olur xeyri, şəriylə,
Torpağın bağına cəsədləriylə,
Azadlıq tumunu əkdii Şəhidlər.
ALLAH bütün Şəhidlərə Rəhmət eləsin...!!!

«20 YANVAR MÜSTƏQİLLİYİMİZİN
ŞƏHİDLİK ZİRVƏSİDİR»

20 Yanvar Azərbaycan vətəndaşının yaddaşına müstəqilliyin qazanılması uğrunda mübarizənin zirvəsi kimi əbədi həkk olunmuş bir tarixdir. Məhz bu tarixdə, 1988-ci ildən başlamış xalq hərəkatı özünün kulminasiya nöqtəsinə çatdı və Azərbaycanın yüzlərlə qəhrəman oğulları bu yolda, azadlıq və müstəqillik uğrunda şəhid olaraq gələcək nəsillərə istiqlalıyyət və azadlıq bəxş etdilər.

Bəli, 20 Yanvar gecəsində minlərlə Azərbaycan övladını meydanlara, silahlı rus qəsbkarlarının qarşısına çıxaran qəlbələrində gəzdirdikləri doğma torpağın bütövlüyü, toxunulmazlığı və azadlıq arzusu idi. Bu faciə bizə müqəddəs bir and yeri miras qoydu. Doğma Bakımızın Dağüstü parkı kimi tanınan məkan Şəhidlər Xiyabanına döndü.

Azərbaycan xalqı şəhidlik zirvəsinə ucalan oğul və qızlarını hər an hədsiz ehtiramla yad edir və daim yad edəcəkdir. İndi hər bir azərbaycanlı lazım gələndə 20 Yanvar şəhidlərinin gətirdiyi şərəfli yolu təkrarlamağa hazırdır. Müstəqil dövlətimizin və dövlətçiliyimizin qarantı da, məhz milli qürurunu, vətəndaşlıq qeyrətini hər şeydən üstün tutan belə oğulların varlığıdır.

Ulu öndər 20 Yanvar hadisələrinə ilk

dünyaya gətirən anadırsa, onu müqəddəsliyə bağlayan vasitə Vətən torpağıdır. Çünki ana öz övladını onun özü üçün də müqəddəs olan Vətən torpağında dünyaya gətirir. Vətən bizim şöhrətimiz, qeyrətimiz, ülviyyətimizdir. İnsan üçün ən ümdə olanı Vətən torpağının azadlığı və toxunulmazlığıdır. Azadlıq heç kimə xoşluqla verilmir. Azadlıq qanla, canla qazanılır, qorunur və gələcək nəsillərə əmanət verilir. Azərbaycan xalqı da əsrlərlə azadlıq uğrunda çarpışmış, istiqlal naminə mübarizə aparmışdır.

Azərbaycan bizə ulu babalarımızın müqəddəs əmanəti, ərmağanıdır. Bu torpağın hər bir qarışı ölüm-dirim çar-pışmalarında şəhid olmuş ata-babalarımızın qanından yoğrulmuşdur. Odur ki, bu gün damarlarımızda ulu babalarımızın qanı axan hər bir azərbaycanlı torpağını, azadlığını qanları, canları bahasına qorumağa hazırdır. Ulu öndərin layiqli davamçısı, dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin Azərbaycan ordusunun daha da qüdrətlənməsi, ən müasir döyüş silahları ilə təchiz edilməsi üçün həyata keçirdiyi siyasətin nəticəsidir ki, bu gün Milli Ordumuz düşmənin hər hansı bir təcavüzünə layiqincə cavab verməyə qadirdir.

İnanıram ki, biz, şəhidlərin ruhunu

siyasi qiymət verərək bu faciəni törədənlərin kimliyini dünya ictimaiyyətinə çatdırdı. O ağır günlərdə xalqı ilə həmrəy oldu, xalqın sınımış inamını özünə qaytardı. İnsan üçün ən müqəddəs şəxs onu

sevindirəcək, onların səpdiyi azadlıq toxumunun cücərtilərini göyərəcək, Qarabağ torpağını, eləcə də işğal altında olan bütün torpaqlarımızı düşməndən azad edəcək, şəhidlərimizin qisasını ala-

Tariyel
Cəlil

cağıq. Azərbaycanı bir daha dünyaya layiqincə tanıdacağıq.

YATMA OYAN, QALX
AYAĞA, MİLLƏT OY

Vətənimiz parçalanıb dağıldı,
Dərd içindən dərd gücərib doğuldu.
Həyatımız başdan- başa nağıldı,
Vətən dağı dərd boxcamdı aman oy,
Bizə yaman qənim oldu zaman oy.

Xocalıdan axan qanlar silinmir,
Cəbrayılın harda qalıb bilinmir,
Qubadlımın Nəbi nəslə görünmür,
Cavanşirim, Qoç Koroğlum, Nəbim oy,
Görən yoxmu, indi belə əmim oy.

Fizuli, Zəngilan, Cəbrayıl hanı,
Görən kim siləcək tökülən qanı.
Ey millət özünü, özünü tanı,
Yatma oyan, qalx ayağa millət oy,
Bəsdə yetər çəkdiyimiz zillət oy.

Ağdamın ağ bəxdi qaraya döndü,
Günahsız Vətənin ocağı söndü,
Qürurlu millətin qüruru sındı,
Allah, yoxmu bu dərdlərə çaran oy,
Haqsız yara, sının yaran, yaran oy.

Ümüdümüz günü-gündən nazilir,
Kür Araza həsrət-həsrət süzülür.
Heç bilmirəm bu dərd necə dözlür,
Yüz illərlə qan gölündə üzdüy oy,
Axi niyə bu dərdlərə dözdüy oy.

Düşmənlərin niyə başı əzilmir,
Kədərdə bədəsinə sevinc süzülür,
Dərdin düyçəsindən həsrət çözlür,
Dərələydim, çözlüməyən düyçəm oy,
Təbrizim oy, Zəngəzurum, Göyçəm oy.

Dərdin xırmanında üyünür dənim,
Dünyanı bürüdü dumanım, çənim.
Cəliləm, taftanır şərəfim, mənim,
Dəlidağda elsiz qalan daşam oy,
Qanadları dibdən sınımış quşam oy,
Laçınım oy, Kəbəçərim, Şuşam oy!

QƏRƏNFİL YAĞIŞI

20 yanvar 1990-cı il tarixdi,o qanlı şənbə günündə meydanlar,səkilər,yollar hamısı qırmızı qərənfillərlə örtülmüşdür.Bakı küçələrində yağın qərənfil yağışından yerə ayaq qoymaq mümkün deyildi...Bütün Bakı qərənfil yağışına qər q olmuşdu.Bu əsil möcüzə idi. Dünyanın yeni möcüzəsi! Dünyanın dərd dolu qərənfil yağışı möcüzəsi.

Allah, hardan yağdı belə bir yağış?
Al qana bürüdü bütün hər yeri.
Allah,hardan gəldi elə bu qarğış?
Dünya görməmişgi bu dərdi-səri.

Yağdı səkiləri,yağdı yollara,
Qərənfil altında yanırıdı hər yan.
Çiçək yağışından,gül yağışından
Yağdıqca,alışib yanırıdı insan...

Yağdırıb göylərdən qərənfilləri,
Nə bəla gətirdi bizlərə bu qış!
Yer üzü Adəmlə Həvvadan bəri,
Hələ görməmişdi belə bir"yağış"...

Ellərin əkdiyi al Qərənfillər,
Əllərdə od tutub yanırıdı bu gün.
Həvəsle görüşə dərilən güllər,
Şəhidlər üstünə yağdırdı bu gün...

Könüllər oxşayan gül ikən bir vaxt,
Bu gün leysan olub yağdı qərənfil.
O qədər yağdı ki,sel olub,Allah,
Qanlı məzarlara axdı qərənfil!..

Bu yağış beləcə bir yağış idi,
Bu yağış ah-nalə,bir qarğış idi...
Yer üzü görmsin belə qanlı qış,
Göy belə gurlayıb-çaxmasın heç vaxt.
Yağsın yer üzünə nur yayan yağış,
'Qərənfil yağışı'yağmasın heç vaxt!

MÜR VƏT QƏDİMOĞLU HƏKƏRİ

20 YANVAR

Qanlı yanvar günündə.
20 yanvar günündə...

Gözlənilməz bir gecədə,
Qətləmə elədilər.
Kiçik böyük demədən,
Tank tüfənlə əzdilər.

Vəhşicə oldu bunlar,
İnsanları vurdular,
Çox canları yaxdılar,
20 yanvar günündə.

Dəhşətli bir gecəydi,
Qanlıydı, faciyyədi.
Bunlar əsl vəhşiydi,
20 yanvar günündə.

İgid övladlarımız,
Bacı-qardaşlarımız
Dirənibdi xalqımız
20 yanvar günündə.

Onurlu savaş verdik,
Zülmə boyun əymədik,
Onurumuzu qoruduk,

Qeyd:bu şeiri indicə yazdım, ALLAH cəmi şəhidlərimizə rəhmət eləsin Amin.

Fəsih Alioğlu

“Diplomat” qəzetinin arxivindən

1947-ci ildə kürd xalqının qəhrəman oğlu Molla Mustafa Bərzani 504 Peşmərqəsi ilə Azərbaycan pənah gətirmişdir

Qəhrəman kürd xalqı hər zaman dar gündə Azərbaycan xalqına arxa və dayaq olmuşdur

Əmrəl Ləhrudi
Müsahibim 1946-cı ildə Pişəvəri ilə birlikdə Azərbaycana gələn, hazırda ADF-si MK-sının sədri Əmrəl bəy Ləhrudidir.

Əmrəl müəllim, xahiş edirik Molla Mustafa Barzani haqqında xatirələrinizi danışsınız.

-Molla Mustafa Barzaninin qəhrəmanlığı haqqında, istər o tayda, istərsə də bu tayda çox eşitmişdim. O, bütün döyüşlərdən qalib çıxırdı, çünki onun peşmərqələri könüllü ona qoşulmuşdular və hamısı da çalışırdı ki, ondan qabaq döyüş meydanına atılsın. Onların bu cür döyüş taktikası hər zaman düşməni qaçmağa məcbur edirdi. Peşmərqələr ölümü özlərinə şərəf bilirdilər.

SSRİ-nin xəyanətindən sonra Pişəvəri Molla Mustafa Barzanini eşitmədi Bakıya gəldi və gəldiyi gündən də gəlməyinə peşman olmuşdu. Geri qayıtmaq planı üzərində işləyib partizan hərəkəti başlatmaq istəyirdi. Ona görə Mahabada adam göndərdi. Lakin, gec idi. Molla Mustafa Barzani 1947-ci ildə Təbrizdə olan Sovet konsulxanasına müraciət edir, silahlı mübarizəsini davam etdirmək üçün məsləhətləşmələr aparır. Səfirin müavini -vitse konsul Nuriyev məsləhət görür ki, iş-işdən keçib, daha silahlı mübarizə vaxtı deyil, bu məsələnin üzərindən keçməyə çalışsın. Bu xatirəni mənə konsulxanada Molla Mustafa Barzani ilə görüşən bir yoldaş söyləmişdi. Molla Mustafa Barzani çox çətinliklərlə rastlaşmışdı. İran Kürdüstanından İraq Kürdüstanına, İraq Kürdüstanından Türkiyə Kürdüstanına, oradan da yenə İran Kürdüstanına keçmiş və Araz çayını keçib Naxçıvana gəlir. Orada onu çox gözəl və səmimi qarşılayırlar, yer verirlər. Bir neçə gündən sonra peşmərqələri ilə birlikdə Bakıya gətirirlər. Bir müddədən sonra onları Özbəkistana göndərirlər.

Bakıda olarkən, onun dostu Qulam Danişqian Molla Mustafa Barzani haqqında gözəl xatirələr söyləyirdi. Bir xatirəsində o deyirdi:

Bir gün Mir Cəfər Bağırov hamımızı qonaq çağırmışdı. Molla Mustafa Barzani də həmin qon-

aqlıqda iştirak edirdi. Masanın üstünə hər cür ləziz xörəklər düzülürdü. Hamı yeməyə başladı, Molla Mustafa Barzani isə əlini yeməyə uzatmadı. Bunu gören Mir Cəfər Bağırov soruşdu ki, bu gözəl xörəklərdən nə üçün yemirsən?

Molla Mustafa Barzani cavab verir ki, peşmərqələrim azuqə sardan çətinlik çəkirlər, onların rahatlığı olmadan mən yemək yeyə bilmərəm, yemək boğazımdan keçməz.

Qulam Yəhya deyirdi ki, həmin günü bütün azuqələrdən hazırlayıb peşmərqələrə apardılar. Molla Mustafa Barzaninin o hərəkətinə görə bütün peşmərqələri geyim-keçimlə də təmin etdilər. Molla Mustafa Barzaninin mərdliyi, kişiliyi, qəhrəmanlığı gözümün qabağındadır. Öz gördüklərimdən başqa Qulam Yəhya da onun haqqında çox əhəmiyyətli xatirələr söyləyirdi.

Əmrəl müəllim, Qulam Yəhya kim idi?

-Qulam Yəhya Zəncan cəbhəsinin danışkanı idi. 1945-ci ildə Azərbaycan Demokratik Fırqəsi MK-nın üzvü idi. Hərbi nazirin müavini sayılırdı. Zəncan cəbhəsinin komandanı, fərmandarı idi. İran qoşunlarında Zülfüqari bandasının dəstələri ilə vuruşurdu, bir addım da geri çəkilmirdi. O da Molla Mustafa Barzani kimi qorxmaz, qəhrəman,

ikinci mərtəbəsində dərslər keçirdik. Tənəffüsə çıxanda gördüm ki, Molla Mustafa Barzani dəhlizin o biri başında durub. Onun qəhrəmanlığı haqqında o qədər danışmışdılar ki, gören kimi tanıdım. Əlində uzun bir qəlyan var idi, onu tüstüləyirdi. Molla Mustafa Barzani tək oxuyurdu, onunla fərdi qaydada məşğul olurdular. Müəllim və dilmancı onunla tək bir otaqda bütün fənnlər üzrə dərslər keçirdilər. Bir tələbə olaraq onu hər tərəfli bir diplomat kimi hazırlayırdılar. Üç il biz partiya məktəbində oxuduq.

- Əmrəl müəllim, bu üç ildə dəyərli bir xatirə yadınızda qalıbmı?

-Birinci əsas xatirəm odur ki, Molla Mustafa Barzani hər gün dərslərdən sonra saat 4-5-də Moskvanın Qorki küçəsi ilə paralel bir küçə vardı, o küçə ilə 4-5-saat piyada gəzərdi və bir böyük dürbin də həmişə çiyində olardı. Bir dəfə biz ondan soruşduq ki, bir belə piyada gəzirsən, bəs dürbin nəyinə lazımdır? O, dedi ki, dürbin mənim cəbhə yoldaşımıdır, ona görə də onu hər zaman özümə gəzdirirəm. Piyada gəzməyimin səbəbi də odur ki, mən mütləq Kürdüstan dağlarına gedib inqilabi mübarizəni davam etdirəcəyəm. Bu dürbin də o mübarizədə əvvəlcə olduğu kimi indi də yaxın köməkçim olacaqdır. Gəzməyim

şeylə təmin olunmuş bir ev idi. Çarpayı qoyulmamışdı, çünki darısqal olardı. Ona görə də təxtixan yox idi. Yerə xalı-xalça döşənmişdi. Hamı uzanıb onun üstündə

Moskvadan Praqaya, oradan da bir-başə Dəməşqə, Dəməşqdən isə Bağdada gedir. Onu Əbdülkərim Qasimi özü çox dəbdəbə ilə qarşılayır, ona bir qəsr verir. Molla

Molla Mustafa Barzani

yatardı. Peşmərqələrdən 10-15 nəfər partiya məktəbində oxuyurdular. Onların hamısı cavan oğlanlar idilər. Onlardan çoxu həmin məktəbdə dərslər deyən cavan qızlarla evləndilər. Əbdülkərim

Mustafa Barzani ailəsi ilə o qərbdə yaşamağa başlayır. O, 1963-cü ilə qədər Ə.Qasiminin müşaviri olur. 1963-cü ildə Ə.Qasimiyə qarşı general Arif qardaşları üsyan qaldırırlar və hakimiyyəti ələ alırlar. Onlar kürd xalqına qarşı da çıxırlar. Ona görə də Molla Mustafa Barzani ətrafı ilə birlikdə dağlara çəkilir, Kürdüstanda öz iqamətgahını bərqərar edir. Bu mənim eşitdiyim və bildiyim dəqiq məlumatlardır.

Moskvada oxuyan peşmərqələrdən birinin adı dəqiq yadımdadır, adı Əli idi. O, şəkil çəkməyə bərkəşir. Bütün ləvazimatı var idi. Mən də bir fotoaparat aldım. Əli bu işdə mənə yardımçı oldu. O vaxtan mən də həvəskar oldum.

Onların indi harada olmasından, yaşayıb-yaşamamasından xəbərim yoxdur. Əgər sağ-salamatdırlarsa buradan onlara salam söyləyirəm. Molla Mustafa Barzani doğrudan da Kürdüstana getdi və dünyasını dəyişən günə qədər mübarizəsini davam etdirdi və mən çox şadam ki, oğlu Məsud Barzani cənabları onun mübarizəsini davam etdirdi və ölməz Molla Mustafa Barzaninin arzularını həyata keçirdi. Bu müqəddəs işdə onlara, kürd xalqına böyük müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Sağlıq olsun, qismət olsa o böyük şəxsiyyətin qəbrini ziyarət etməyə və Məsud Barzani cənablarını görmək, xatirələrimi onunla bölüşmək istəyirəm. Mən, bütün Kürdüstan xalqına səmimi salamlarımı göndərirəm.

Əmrəl Ləhrudi faramızda olmasa da xatirələri hər zaman bizimlədir.

**Müsahibəni apardılar:
Tahir SÜLEYMAN**

sözünün üstündə duran adam idi. İrandan gələn mühacirləri yerləşdirmək ona həvalə edilmişdi. Azərbaycanın 30 rayonunda mühacirlər yerləşdirilmişdir. Bu iş bilavasitə bir il çəkdi. 1959-cu ildə Azərbaycan Demokratik Fırqəsinin sədri seçildi, 1985-ci ilə qədər o vəzifədə qaldı, sonra dünyasını dəyişdi. Mən Gəncədə olduğum üçün Molla Mustafa Barzanini Bakıda görə bilmədim. Onu ancaq 1955-ci ildə Moskvada Partiya Məktəbində gördüm. Məni və Muxtar Dədəqani adında bir firqə kadrosunu firqə göndərmişdi, orada oxuyurdum. Məktəbimiz Minsk meydanına yaxın yerdə yerləşirdi. Biz məktəbin

isə ona görədir ki, burada ayaqlarım tutulmasın, dağlarda düşməne qarşı döyüşən zaman titrəməsin, qüvvədən düşməsin, möhkəm olsun. İkinci xatirəm odur ki, Minski küçəsində ona 6 otaqlı bir ev vermişdilər. Demək olar ki, o ev Molla Mustafa Barzaninin müsafirxanası idi. Daşkənddən və başqa yerlərdən gələn peşmərqələr həmin o evdə yeyib-çör, deyib-gülər, yatairdilər. Qruplar bir-birini əvəz edirdi. Molla Mustafa Barzani daimi onlarla birlikdə olardı. O, həyatını onlarsız təsəvvür etməzdi. Mən özüm də bir neçə dəfə o evə getmiş, onlarla birlikdə olmuşdum. Çox gözəl, hər

Qasiminin dövlət çevrilişindən sonra Bəsrədən böyük bir gömi göndərdilər, İraqdan mühacir düşmüş peşmərqələri geri dəvət etdilər. Onlar gedən zaman evləndikləri qadınları da özləriylə bərabər apardılar.

- Hansı yol ilə getdilər?

-Onlar Qara dənizdən çıxdılar Aralıq dənizinə, oradan Oman dənizi ilə Bəsrə körfəzinə getdilər.

- O zaman İraq rəhbəri kim idi?

-Əbdülkərim Qasimi idi. O 1958-ci ildə Molla Mustafa Barzanini birbaşa İraqa dəvət etdi. Sovet hökuməti Molla Mustafa Barzaniyə xüsusi təyyarə verdi. O,

QAFQAZDA ŞƏDDADI KÜRD DÖVLƏTİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

Məhəmməd Dəbilə qayıtdıqdan sonra yeni bir hücumə məruz qalır. Bu dəfə Ermənistan çarı Aşot ibn Abbas Dəbilə hücum edir. Aşot Gürcüstan və Ermənistanın digər hissəsində hökmranlıq edir və şahənşah titulu daşıyırdı. 951-ci ildə atası Abbas öldükdən sonra o, hakimiyyətə keçmişdi. (Brosset. Histoire de l'Arménie. 1847, p. 478-481). Aşot öz hakimiyyətini Syuni vilayətinə də qəbul etdirmək istəyirdi. (Vardan. Göstərilən əsəri. səh. 114. Vardanın yazdığına görə Aşot 978-ci ildə ölmüş, onun Sumbat, Qağık və Qurgen adlı üç oğlu qalmışdı. O, 985-ci ildə öləndən sonra hakimiyyətə Qağık keçmişdi. Qağık Syuni çarı Saakin

mayaraq Ləşgəri 344 (955/6)-cü ildə öz tayfalarının başçısı keçir və həmin ildə Dirzur (Veyzur) hakiminin yanına gedərək 354 (965)-cü ilə qədr onun yanında qalır. Ləşgərinin kiçik qardaşı Fəzl isə Diyarbəkire Seyfəddövlə əl-Həmdaninin qulamı Seyfinin yanına gedir. 356 (966/7)-ci ildə Seyfi Diyarbəkrdən öz ağası tərəfindən qovulduğu üçün Fəzl qardaşlarının yanına qayıdır. Lakin o qardaşlarının yanında uzun müddət qala bilməyib Azərbaycan hakimi İbrahim ibn Mərzubanın yanına gedir, oradan da öz xidmətçiləri və adamları ilə bərabər Gəncəyə gəlir (Yenə orada, səh. 7-8). O zaman Gəncə Salarilər dövlətinin tərkibində idi.

Münəccimbaşının göstərdiyi kimi, "siyavurdiyə" adı ilə Şəmkür yaxınlığında məskən salmışdı. 400 süvaridən ibarət siyavurdilər Gəncə darvazası qarşısına gələrək şəhərə basqın etmək istəyirdilər. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 7) Gəncə hakimi Əli ət-Tazi belə bir təhlükəli dövrdə Fəzl ibn Məhəmmədə müraciət edərək, düşmənləri qovmaq üçün ondan kömək istədi. Münəccimbaşı yazır ki, bu zaman Fəzl öz adamları ilə basqınçıların üstə getdi, onlarla şiddətli vuruşdu. basqınçıları qaçmağa məcbur etdi və onları bir qədər təqib edərək salamat geri qayıtdı. (Yenə orada.). Şəhər əhalisi bu hadisədən sonra Fəzlə arxalanaraq ona hörmət etməyə başladı. Beləliklə Fəzl 359 (969/70) –cu ilə qədər Gəncədə yaşadı. Lakin o, Gəncədən Ərdəbilə getmək istədiyi zaman Gəncə hakimi onun qardaşlarının yanına getməsinə və qardaşların birinin Gəncəyə sahiblənməsini Fəzlə məsləhət gördü. Fəzl bu fikrə meyl göstərdi. O, qardaşı Ləşgəriyə çapar göndərərək, onu bu xəbərlə tanış edib, Gəncəyə dəvət etdi. Lakin bu xəbər Ləşgərinə qəzəbləndirdi və qardaşını təqsirləndirərək onun dəvətini qəbul etmədi. Fəzl qardaşını Gəncəyə gətirmək üçün hiyləyə əl atdı. Öz xidmətçisini Ləşgərinin yanına göndərərək bərk xəstə olduğunu ona xəbər verdi və Gəncəyə gəlməsini xahiş etdi. Qardaşının xəstə olduğunu eşidən Ləşgəri öz xidmətçiləri ilə bərabər təcili yola düşdü. Lakin Gəncəyə yaxın kəndlərin birində dayanaraq, öz xidmətçilərindən birini Fəzlin yanına göndərdi. Fəzl isə qardaşını qarşılamağa getdi. Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərinin "Şəddadilər" fəslində yazılır ki, qardaşlar görüşdülər və ağılaşdılar. Ləşgəri Fəzldən soruşdu ki, indi sən yaxşısan, ancaq de görək bizim ürəyimizə belə bir yara vurmağa səni hansı ağılsız vadar etmişdir. Fəzl ona cavab verdi ki, şəhərin əhalisi öz aralarında razılaşıaraq öz xahişləri ilə bizə tabe olurlar. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 14). "Şəddadilər" fəslində iki qardaş arasında gedən söhbət dialoq şəkilində qeyd olunur. Burada göstərilir ki, Ləşgəri qardaşının yuxarıda dediyi sözlərə etiraz edərək deyir: "Ey mənim qardaşım sən bilirsen ki, Dəbilə bizim atamız necə etdi. Biz iyirmi ildir ki, dünyanı dolanırıq, heç bir yerdə bizi qəbul etmirlər, biz yeməkdən zövq almırıq, əgər biz bu ölkəyə getsək onun sahibi ilə birləşməliyik, o zaman bizi mühasirə edib kiçik bir dəstə olduğumuz üçün məhv edə bilərlər. Bizi onun əlindən kim qurtara bilər. Belə şəraitdə bizə verilən bir çox vədlər də yalan ola bilər. Biz, artıq bundan dərs almışıq, onlar bizim üçün kifayətdir". Fəzl qardaşının cavabında deyir: "Adamın vəzifəsi yüksək məqsədlərə çatmaq üçün çalışmaqdır, əgər o öz məqsədinə çatarsa arzularını həyata keçirər. Əgər onun hərəkətləri məqsədə çatma bilməzsə bu onun üçün eyib deyildir". (Yenə orada, səh. 14-15). Ləşgəri qardaşının fikirlərini bəyəndi və onun xahişini qəbul etdi. Fəzl isə geri qayıdib Gəncə darvazasına gəldi, şəhərin başçılarını toplayaraq onların andını təkrar etdirdi. Bu zaman şəhər rəisi tacir Yusif əl-Qüzzaz idi. (Yenə orada, səh. 15). Fəzl Yusif əl-Qüzzaz və onun tərəfdarları ilə saziş bağladı. Onlar and içdilər ki, əgər Ləşgəri və Fəzl şəhərə girmək üçün hərəkət etsələr, o zaman darvazanı onların üzünə açacaq və Salarilərin şəhərdə olan valisini həbs edərək onlara verəcəklər. Onların arasında şəhəri təslim etmək üçün bağlanan saziş qurtardıqdan sonra Yusif əl-Qüzzaz şəhərin igid gənclərini çağıraraq onları silahlandırdı və valin-

in sarayına gedib orada valini həbs etdilər. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 15). Bunlar sonra şəhər darvazasını açdılar,

Ləşgəri ibn Məhəmməd şəhərə daxil olaraq öz yerini və əmirlik taxt-tacını tutdu. (Yenə orada). Beləliklə, Əbülhəsən Əli Ləşgəri 360 (970/1) –cı ildən Gəncədə müstəqil hakimiyyətə başladı. (Yenə orada). Münəccimbaşı vasitəsilə bizə çatmış əsərlərdə o zaman öldürülən Gəncə valisini adı çəkilmir. Lakin Vardan əsərinin sonunda yazır ki: "Sonralar onlar (Məhəmmədin oğulları-M. Ş.) Gəncə əmiri Əl-Əzizlə qohum oldular, onu öldürdülər, Gəncəni tutdular və ona sahib oldular. Böyük oğlu Parzuan (Məhəmmədin böyük oğlu Ləşgəri idi, səhv olaraq burada ikinci oğlunun adı Parzuan (Mərzuban) yazılmışdır.) tezliklə öldü, onun yerinə Salardan Bərdəni və Şəmkürü alan ortancıl qardaş Ləlkəri (Ləşgəri) keçdi". (Vardan. Göstərilən əsəri, səh. 125) Vardanın bəzi səhvləri və dolaylıq halda verdiyi məlumatından aydın olur ki, Gəncədə öldürülən Salarilər dövlətinin əmiri əl-Əziz adlı şəxs imiş, bundan başqa aydın olur ki, Ləşgəri Gəncədə hakimiyyət başına keçdikdən sonra Bərdə və Şəmkür şəhərlərini salarilərdən almışdır. Münəccimbaşı göstərir ki, Ləşgərinin Gəncədə hakimiyyət başına keçməsi Ərdəbilə

qızı ilə evlənib, onunla qohum olmuşdu.). O, Dəbili tutmaq arzusu ilə qoşun toplayıb Məhəmmədin üstünə hücum çəkmişdi. Aşotla Məhəmməd arasında baş verən müharibədə Məhəmməd qələbə çalır. Aşotun qoşunları qaçmağa üz qoyur. Məhəmmədin süvariləri onları təqib edərək böyük qənimətlə qayıdılar. bu qələbədən sonra Məhəmmədin vəziyyəti yaxşılaşır. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 4). o, Dəbilin mühafizəsinə çox əhəmiyyət verirdi. Dəbili mühafizə etmək üçün o deyənlilərdən də istifadə edirdi. Lakin bu deyənlilər sonra ona xəyanət etmişdilər. 342(953/4)-ci ildə Salar Mərzuban həbsdən qaçaraq Ərdəbilə gəldikdə birinci olaraq Deysəm ibn İbrahimin təhlükəsini yox edir və 343 (954/5)-cü ildə Dəbili tutmaq üçün Məhəmmədin üstünə deyənlilər süvarilərindən ibarət qoşun göndərir. Mərzuban tərəfindən göndərilən qoşunlar Dəbili mühasirə etdikləri zaman burada olan deyənlilər Məhəmmədə xəyanət edərək Mərzubanın qoşunlarına kömək edirlər. Məhəmməd sərvətlərini götürüb, yaxın adamları ilə Busfurrcan (Vaspu-rakan) hakiminin yanına gedir və orada özünə sığınacaq axtarır. Beləliklə, o Dəbil hakimiyyətindən əl çəkir. Məhəmməd Busfurrcan hakiminin razılığı ilə ailəsini, uşaqlarını və şeylərini onun yanında qoyub kömək almaq məqsədilə Rum padşahının yanına gedir. Lakin ondan heç bir kömək ala bilməyən Məhəmməd geri qayıdır və 344 (955/6)-cü ildə ölür. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 6). Məhəmməd ibn Şəddad öldükdən sonra onun Ləşgəri Əbülhəsən Əli, Mərzuban və Fəzl adlı üç oğlu qalmışdı. Onların əlindən Dəbil şəhərinin çıxmasına bax-

Gəncəni Salarilər dövlətinin hakimi Əli ət-Tazi adlı bir nəfər idarə edirdi. Ət-Tazi Gəncəyə gələn Fəzli olduqca yaxşı qəbul etmişdi. Hətta ət-Tazi Salar İbrahimə yazaraq Fəzlə şəhərin gəlirindən xüsusi maaş təyin etmək istəyirdi. Fəzl öz adamları ilə şəhəri mühafizə edirdi. Çünki bu zaman köçəri və sair tayfalar Gəncəyə tez-tez basqın edirdilər. V. Minorskinin yazdığı qeydə görə siyavurdilər Şəmkür, Ağstafa və Tovuz çayları yaxınlığında, Gəncədən Tiflisə gedən yolun ətrafında yaşamış və Gədəbəy tərəfdə mis çıxarmaq və s. ilə məşğul olmuşlar. (V. Minorski. Qafqaz tarixi haqqında etüdlər. səh. 26). V. Minorskinin fikrincə, siyavurdilər əd-Dudanilərin qalıqlarıdır. Onlar Şimali Dağıstanda Alan keçidinə yaxın Andi –Göysu yaxınlığında yaşayaraq həmişə Alazan tərəfə basqın edirdilər. (Yenə orada, səh. 75, 76). Bəlazuri yazır ki, Ənuşirvan Arranda Şəkin, Kəməbran və əl-Dudaniyə keçidini düzəltdi. Dudanilər tayfası Dudin ibn Əsəd Xüzeymə əl-Dərzuqiyyə nəslindən əmələ gəlmişdir. (Baladzori. Kitab futuh al-Buldan. Liber expugnations regionum Ed. M. J. de Goeje, Leiden 1870, səh. 194-195). Məsudi yazır ki: "Dudanilər Qafqaz sıra dağlarının şimal qismində ləklərlə yanaşı yaşayırlar. Onlar bütperəsdirlər. Şirvana tabe deyildirlər." (Məsudi. Mürüc əz-zəhəb. Paris 1861, 1877, II cild. səh. 56). Bəlazuri və Məsudinin bu məlumatından aydın olur ki, dudanilər Şimali Dağıstanda "Sahibi Sərir" (taxt-tac sahibi) torpaqlarında yaşamış və Qafqaz sıra dağlarında bunların adına olan keçidi aşaraq hələ çox qədimdən Azərbaycan basqın edirdilər. X əsrdə bunların qalıqları ,

Gəncəni Salarilər dövlətinin hakimi Əli ət-Tazi adlı bir nəfər idarə edirdi. Ət-Tazi Gəncəyə gələn Fəzli olduqca yaxşı qəbul etmişdi. Hətta ət-Tazi Salar İbrahimə yazaraq Fəzlə şəhərin gəlirindən xüsusi maaş təyin etmək istəyirdi. Fəzl öz adamları ilə şəhəri mühafizə edirdi. Çünki bu zaman köçəri və sair tayfalar Gəncəyə tez-tez basqın edirdilər. V. Minorskinin yazdığı qeydə görə siyavurdilər Şəmkür, Ağstafa və Tovuz çayları yaxınlığında, Gəncədən Tiflisə gedən yolun ətrafında yaşamış və Gədəbəy tərəfdə mis çıxarmaq və s. ilə məşğul olmuşlar. (V. Minorski. Qafqaz tarixi haqqında etüdlər. səh. 26). V. Minorskinin fikrincə, siyavurdilər əd-Dudanilərin qalıqlarıdır. Onlar Şimali Dağıstanda Alan keçidinə yaxın Andi –Göysu yaxınlığında yaşayaraq həmişə Alazan tərəfə basqın edirdilər. (Yenə orada, səh. 75, 76). Bəlazuri yazır ki, Ənuşirvan Arranda Şəkin, Kəməbran və əl-Dudaniyə keçidini düzəltdi. Dudanilər tayfası Dudin ibn Əsəd Xüzeymə əl-Dərzuqiyyə nəslindən əmələ gəlmişdir. (Baladzori. Kitab futuh al-Buldan. Liber expugnations regionum Ed. M. J. de Goeje, Leiden 1870, səh. 194-195). Məsudi yazır ki: "Dudanilər Qafqaz sıra dağlarının şimal qismində ləklərlə yanaşı yaşayırlar. Onlar bütperəsdirlər. Şirvana tabe deyildirlər." (Məsudi. Mürüc əz-zəhəb. Paris 1861, 1877, II cild. səh. 56). Bəlazuri və Məsudinin bu məlumatından aydın olur ki, dudanilər Şimali Dağıstanda "Sahibi Sərir" (taxt-tac sahibi) torpaqlarında yaşamış və Qafqaz sıra dağlarında bunların adına olan keçidi aşaraq hələ çox qədimdən Azərbaycan basqın edirdilər. X əsrdə bunların qalıqları ,

İbrahim ibn mərzubana yetişdikdə o, 361 (971/2)-ci ildə qoşunla hərəkət edib.

Gəncəni mühasirə etdi, Ləşgəri ilə vuruşdu, elə bir hadisə baş verdi ki, onu uzun zaman danışmaq lazım gəldi. İbrahim qələbə çala bilmədiyini gördükdə Ləşgəri ilə saziş bağlayıb. Gəncə darvazasından Ərdəbilə qayıtdı.

(ardı var)

Səhifəni hazırladı: Namiq Həsənov

Bugün, Mahabad Kürdistan Cumhuriyeti'nin 77'nci kuruluş yıl dönümü!

Mahabad Kürdistan Cumhuriyeti, 77 yıl önce bugün, 22 Ocak 1946'da Rojhilat'ın Mahabad kentindeki Çarçıra Mey-

danı'nda yapılan açıklama ile ilan edildi.

Bugün, 1946 yılında Doğu Kürdistan'ın Mahabad kentinde Qazî Mihemed tarafından kurulan ve 1947 yılından yıkılan Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 77'nci yıl dönümü.

Mahabad Kürd Cumhuriyeti, 22.01.1946'da Qazî Mihemed tarafından, 20 bine yakın kişinin katılımı ile Çarçıra Meydanı'nda ilan edilmişti.

11 aylık kısa bir zamana rağmen Mahabad Kürt Cumhuriyeti Kürdistan tarihinde önemli bir kesiti oluşturuyor.

Kürt Cumhuriyeti, Çarçıra Meydanı'nda Kürdistan'ın dört

parçasından da temsilciler hazır bulunduğu bir anda ilan edildi. 1942 yılında Komala Jiawawewey Kürdistan (Kürdis-

tan'ın Dirilişi) kurulur. Komala, Doğu Kürdistan dışında Güney Kürdistan'da Musul, Kerkük, Erbil, Süleymaniye, Rewanduz ve Şaqlawa'da da faaliyet yürütmeye başlar.

Komala 1945 yılında Mahabad bölgesinde kendini resmen ilan eder. Mahabad bölgesinin sevilen kişiliklerinden Qazi (Kadı) Muhammed, Komala'nın üyeliğine kabul edilir. Süreç içerisinde, Qazi Muhamed, Komala'nın liderliğine seçilir. Qazi Muhammed, ilerleyen dönemlerde Kürdistan Demokrat Partisini kurar.

"Mahabad Kürt Cumhuriyeti kuruldu"

Kasım 1945'te Sovyetlerin teşvik ve desteğiyle İran'da önce Azerbaycan Hükümeti kuruldu. Çok geçmeden, 22 Ocak 1946'da Mahabad'da Çarçıra Meydanı'nda Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşu Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği garantörlüğünde ilan edildi. On üç üyeli Bakanlar Kurulu oluşturuldu. Qazi Mihamed Cumhurbaşkanı seçilir. Kürdistan Parlamentosu'nda ise 30 milletvekili seçilir.

Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin başkenti Mahabad kenti olarak belirlendi. Kürdistan Cumhuriyeti, 11 aylık ömrüne rağmen farklı alanlarda büyük kazanımlar elde ederek, Peşmerge ismi, Kürdistan bayrağı, milli marş Ey Reqîb gibi manevi değerleri, Kürdistan'ın dört parçasına miras olarak bıraktı. 20 bin Kürdistan temsilcisinin daha sonra Kürdistan gazetesinin 8'inci sayısında yayımlanan bildirisinde, Cumhuriyet yöneticilerinden şu taleplerde bulunuldu: Kürtlerin yaşadığı her yerde bağımsızlık ilan edilsin, Şura Meclisi seçimleri yapılsın, Kürdistan Ulusal Hükümeti, bakanlık ve gerekli kurumlar kurulsun, Kürdistan Ulusal Silahlı Kuvvetleri, komşu ülkelerle ekonomik ve ticari ilişkiler kurulsun, Azerbaycan hükümetiyle güçlü ilişkiler kurulsun.

PeyamaKurd

Irak'tan Kürdistan gençlerine özür

Irak İçişleri Bakanı'nın, Körfez Kupası'nın final maçında Iraklı

Arap taraftarlarca Kürdistan bayrağı açmaları engellenen Kürt gençlerinden özür dilemeye hazırlandığı duyuruldu.

Basra'da oynanan Körfez Kupası'nın final maçında Kürdistan Bayrağı açan gençlere Iraklı Arap taraftarlarca müdahale

etmesi büyük tepkilere neden oldu.

Yaşanan bu duruma dair sosyal medyada yayınlanan videoda final maçında Kürdistan bayrağı açan 2 Kürt gencinin elindeki bayrağın Arap taraftarlar tarafından alındığı ve kendilerine saygısızca yaklaşıldığı görülüyor. Videonun yayılması ardından

görüntüler büyük tepkiye yol açtı.

Söz konusu duruma yönelik Kürt parlamenter Suzan Mansur, Irak İçişleri Bakanlığı ile görüşüğünü ve ellerinden Kürdistan Bayrağı alınan vatandaşları bulmaları halinde kendilerinden resmi olarak özür dileyebileceklerini altını çizdi.

Irak 44 yıl aradan sonra ilk kez Körfez Kupası'na ev sahipliği yaptı. Basra'da oynanan kupada Irak şampiyon oldu. Irak'ın şampiyon olduğu final maçına Kürdistan Bölgesi'nden de çok sayıda vatandaş Kürt kıyafetleri ve Kürdistan bayrakları ile katıldı.

Mansur, "Irak İçişleri Bakanı bana maçta Arap taraftarlarca Kürdistan bayrağı açmaları engellenen 2 Kürt vatandaşını kendilerinden resmi olarak özür dilemek için aradıklarını, ancak henüz kendilerine ulaşamadıklarını söyledi" ifadesinde bulundu. **PeyamaKurd**

Deyr ez Zor'da otobüsler pusuya düşürüldü, en az 28 ölü

Suriye'nin doğusunda bir otobüse düzenlenen saldırıda hepsi asker olduğu belirtilen en az 28 kişi öldürüldü. Suriye resmi medyası, otobüsün Deyr ez

Zor'da hedef alındığını ve "vatandaşların" öldürüldüğünü duyurdu.

Ancak diğer kaynaklar otobüste askerlerin bulunduğunu ve ölü sayısının daha fazla olduğunu duyurdu. BBC Türkçe'nin aktardığına göre, saldırının sorumluluğunu henüz üstlenen olmadı.

İngiltere merkezli Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), saldırıyı IŞİD'in düzenlediğini ve 37 askerinin öldürüldüğünü açıkladı. SOHR farklı kaynaklara dayandırarak, "IŞİD üyelerinin iyi planlanmış pususunda, rejim yanlısı milisleri ve askerleri taşıyan üç otobüsün hedef alındığını belirtti.

Reuters'ın bahsettiği diğer kaynaklara, otobüslerde Suriye Ordusu askerlerinin bulunduğunu bildirdi. IŞİD militanları ve Suriye Ordusu güçleri, sık sık antik Palmira kenti yakınındaki bölgede çatışıyor.

IŞİD 2014 yılında bir noktada Suriye'nin batısından, Irak'ın doğusuna uzanan 88 bin kilometrekarelik bir alanda hükmediyordu. Beş yıl süren çatışmaların ardından, Kürt güçleri ABD'nin de desteği ile, tüm bu yerleri IŞİD'in elinden aldı.

IŞİD elindeki toprakları kaybetmiş olsa da, Suriye'nin bazı kesimlerinde hala varlığını sürdürüyor ve IŞİD hücreleri saldırı düzenlemeye devam ediyor. **artigercek.com**

Neçirvan Barzani Bağdat'ta

Kürdistan Bölgesi Başkanı Neçirvan Barzani, "Irak Şehitler Günü" vesilesiyle düzenlenecek olan ve 2003'te

öldürülen Şii lider Muhammed Bakır Hakim'in anılacağı etkinlik için bugün Bağdat'ta bulunuyor.

"Irak Şehitler Günü" vesilesiyle düzenlenen ve Hakim'in anıldığı tören Hikmet Hareketi Genel Merkezi'nde başladı.

Anma etkinliğine Irak Cumhurbaşkanı Latif Reşid, Başbakan Muhammed Şiya Sudani ve Neçirvan Barzani'nin yanı sıra çok sayıda üst düzey yetkili katılacak.

El-Hakim, Ağustos 2003'te Irak'ın Necef kentinde uğradığı suikast sonucu ölmüştü. Ağustos 2003'teki bombalı saldırıda el-Hakim'in yanı sıra 84 kişi hayatını kaybetmiş, yüzlerce kişi yaralanmıştı. **PeyamaKurd**

Demirtaş'tan muhalefet liderlerine: Ya içeride ya da dışarıda...

HDP'nin eski Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş, muhalefete seslendi. Demirtaş sosyal medya paylaşımlarında, "Tüm liderlere sesleniyorum, yakında hepinizle bir araya geleceğiz. Ya içeride ya dışarıda" ifadelerini kullandı.

Demirtaş, Twitter adresinden ortak adaya vurguda bulunarak şu mesajları paylaştı:

•Üç yıldır demokrasi ittifakı olsun diye çırpınıp durduk, olmasın diye muhalefet dahil herkes üstüne düşeni fazlasıyla yaptı. Halk demokrasi ittifakını yoksullaşarak kurdu, partiler ne yazık ki kuramadı.

•Şimdi önümüzde dört ay var, ortak aday diyoruz, yine herkes, olmasın diye ne gerekiyorsa yapıyor. Bu nasıl bir akıl tutulmasıdır?

•Tüm liderlere sesleniyorum, yakında hepinizle bir araya geleceğiz. Ya içeride ya dışarıda! **PeyamaKurd**

BM'den Fransa yönetimine suçlama!

Rojava'daki kamplardaki vatandaşı olan kadın ve çocukları ülkeye geri getirmeyen Fransa'nın suç işlediğini bildiren Birleşmiş Milletler (BM) İşkenceyi Önleme Komitesi, Fransız yönetimine uyarıda bulundu.

Bölge ile ilgili karar alan Birleşmiş Milletler (BM) İşkenceyi Önleme Komitesi, Fransa'nın BM'nin işkencenin önlenmesiyle ilgili sözleşmeyi ihlal ettiği suçlamasında bulundu.

Komitenin kararı sonrası yazılı bir açıklamada bulunan Rojava'daki kamplarda tutulan Fransız kadın ve çocukların avukatı Marie Dosé şu sözlere yer verdi:

"BM İşkenceyi Önleme Komite, Fransa'nın çektiği acıların ve maruz kaldıkları şiddetin tamamen bilincinde olarak bu çocukları ve annelerini savaş bölgelerinde terk etmeyi tercih ettiğini teyit etti."

"150 çocuk ve anne 5. kışı geçiriyor"

Yaşanan duruma ilişkin tepki gösteren Fransız avukat, Demokratik Suriye Güçleri'nin (DSG) kontrolündeki bu kamplarda yaklaşık 150 çocuk ve annenin beşinci kışı geçirecekleri uyarısında bulundu. Ayrıca bu gerekçenin haklı bulunmaması reddedildiği ve ilgili devletin yurt dışında bile olsa vatandaşlarını koruma yükümlülüğü olduğu hatırlatılan komitenin kararında, "Bu kişilerin geri getirilmesi için etkili tedbirler alınmadığı için ilgili ülke sözleşmeyi ihlal etmiştir" ifadeleri kullanıldı. **PeyamaKurd**

KOMARA KURDISTANA MAHABADÊ BERÎYA 77 SALAN DI 22-01-1946-AN DA LI MAHABADÊ HATIBÛ DAMEZIRANDINÊ

Mahabat Kürd Respublikası 22 yanvar 1946-cı ildə yaranmışdı

Mahabat'da dini və siyasi möhtərəmliyi olan Qazı Məhəmməd, 21.01.1946 tarixində Mahabad ən böyük məscidində parlamento hazırlıq yığıncağını edər, 22.01.1946 tarixində Carcira meydanında Kürd respublikasını elan edir.

1944 "Komela Jiyana Kurd" adıyla qurulan

təşkilat, 1945-ci ildə Qadi Məhəmməd başçılığında "Kurdistan Demokrat Partiyasını" qurar. Mahabatda dini və siyasi möhtərəmliyi olan Kadi Məhəmməd, 21.01.1946 tarixində Mahabad ən böyük məscidində parlamento hazırlıq yığıncağını edər, 22.01.1946 tarixində Carcira meydanında Kürd respublikasını elan edir.

Bütün Kürd və tayfa qruplarının olduğu bu tarixi toplantıda, Kadi Məhəmməd Sovetlər Birliyinin maddi və mənəvi dəstəyinə toxundu kimi Azərbaycan xalqının dostluğunda dilə gətirir. 11.02.1946 tarixində parlamentoda and içdikdən sonra vəzifəyə başlayır. 23.04.1946 da kürd və Azərbaycan hökumətləri arasında dostluq imzalanır. Gənc və dinamik olan kürd hökumətində kişilər iştirak aldıkları kimi qadınlarda yer alır.

Dövlət Başçılığını Qazi Məhəmməd və Müdafiə nazirliyini Molla Mustafa Bərzaninin yer aldığı respublika, 17 Yanvar 1947-ci ildə İran rejimi tərəfindən yığıldı və 31 Mart 1947-ci ildə Qazi Məhəmməd edam edildi. Kürd Respublikasının yığılmasıyla Molla Mustafa Bərzani qarşıdurmalardan sağ qalan peşmergeleriylə Sovetlər Birliyinə keçər.

Mahabat Respublikası dövründə "Ey Reqîp" adlı şeir kürdlərin milli marşı olaraq qəbul edildi.

Komara Kurdistanê berîya 77 salan di 22-01-1946-an de li Mahabadê hatdibû elam kirin. Serokê Komara Kurdistanê Qazî Muhamed, li Meydana Çarçirayê ya bajarê Mahabadê avakirina komarê, wek rojeke pîroz ji gelên Kurdistanê û raya cîhanê re eşkere kir. Qazî Muhamed di gotara xwe de, destê dostaniyê dirêjî cîranên Kurdistanê kir. Lê avakirina Komara Kurdistanê, di çavên neyaran de, bû kelemekî girs û tûj.

Danasîna Komarê, di nav miletê Kurd de, kelcanek nedîf afirand. Bi qasî hevkarîya kurdan bihêz kir, herweha hevkarîya nava Komara Ezarbycan û Komara Kurdistanê jî bi hêz kir. Dewleta Tirk wek hercar vê derfeta Rojhelatê Kurdistanê, bi xeterî şîrove kir û xwest bi destdirêjîyê, neyartîyê di nav hevkarîya kurd û ezarbycanîyan de peyda bike. Jiyana Komarê kurt bû, lê di dîroka Kurdistanê de, bû destan û nimûneya serxwebûn û hevkarîya beşên Kurdistanê.

Tevaya dewletên cîhanê, bi derfet û momentên dîrokî ve hatine damezrandin. Komara Kurdistanê jî bi derfeta şerê cîhanê yê duwemîn ve xeyalên Kurdistanîyan li Rojhelatê Kurdistanê bi rastîyê wergerand. Di dema şerê cîhanê de, di

sala 1941an de Yekîtiya Sowyetan û Brîtanya Mezin, li ser dagîrkirin û parvekirina Îranê li hev kirin. Di nava demê de, kurdan li rojhelatê Kurdistanê vê derfeta bi kar anîn û dezgehên xwe yên neteweyî kirin yek. Komeleyê Jîneweyê Kurdistan û Cemîyeta Hêwî peymanê hevkarîyê ava kirin. Rewşa cîhanê, Îran û Kurdistanê rê ji yekîtiya kurdan re vekir. Bi encama hevkarîya nava hêzên kurdan, cara yekem PDKÎ hate avakirin. Avakirina PDKÎ, pêngaveke neteweyî bû ku di dîroka Kurdistanê de roleke sereke wergerîye.

Di wê heyamê de, li başûrê Kurdistanê, bi serokatîya Şêx Ehmedê Barzanî serhildan berdeham dikir. Derfeta Rojhelatê Kurdistanê, Barzanîyan ber bi xwe ve bir û di sala 1945an de serokê nemir MustefaBarzanî jî bi pêşmergêyan xwe beşdarî nava Rojhelatê Kurdistanê bû. Barzanî, bi serokatîya Şêx Ehmed û Barzanîyê nemir ve ji bo xizmeta şoreşa Kurdistanê amade bûn.

Dewlet, bi gelemperî bi du derfetan dikarin bêne avakirin. Derfeta nav xweyî û ya jî derfetên derveyî. Rewşa Kurdistanê ya wê demê ya navxweyî, herçiqasî yekîtiyek sîyasî hati-

bû avakirin jî kelecana avakirina Komara Kurdistanê berfireh bû û alîkarîya pêşmergêyan Başûrê Kurdistanê, bi serokatîya Mustefa Barzanî girtibûn jî mixabin Komara Kurdistanê, ji derfeta avakirin û parastina dewletek serbixwe bêpar bû. Gelek eşîrên kurdan, dest ji pêgehên xwe û berjewendîyên xwe yên eşîrî bernedan û gelek ji wan neyartîya şoreşê kirin. Rewşenbîrî, xwendevanî li Kurdistanê jar û hejar bû. Kurd bi tevahî û bi rêk û pêk nehatibûn organîze kirin. Civat û neyartîya eşîrî, astengên sereke bûn. Hestên neteweyî, ne di asta avakirina dewletek serbixwe de bûn.

Derfeta alîkarîya derve ku ew jî alîkarîya Sowyetê bû, ji bo avakirina Komara Kurdistanê sereke bû. Bi alîkarîya Sowyetê, du komardewlet li herêma di bin desthilatdarîya Sowyetê de bûn, hatin avakirin. Ew jî Komara Ezarbycan (Hukûmeta Milî ya Ezerbeycanê) û Komara Kurdistanê bû. Vê rewşê, derfetek dîrokî pêşkêşî Rojhelatê Kurdistanê kir. Kurdan, bi serokatîya Qazî Muhamed vê derfeta dîrokî bi kar anîn û avakirina Komara Kurdistanê di 22-01-1946an de, li meydana Çarçira ya bajarê xoşewîst Mahabadê îlan kirin.

Serokê nemir Mustafa Barzanî, ji aliyê hukûmeta Kurdistanê, weke generalê şoreşê û serokê pêşmergêyan hate helbijartin. Barzanî, bi pêşmergêyan xwe, li welatê xwe û şoreşa Rojhelatê Kurdistanê xwedî derket û ji bo hevkarîya nav beşên Kurdistanê, nimûneyek balkêş û yekta pêşkêşî dîroka Kurdistanê kir.

Komara Kurdistanê, tenê 11 mehan jîya. Lê di vê dema kurt de, desthilatdarîya Komara Kurdistanê, ji bo tevgera neteweyî, tecrûbeyên bêhempa weke mîras li dû xwe hişt. Lê mixabin, tevgera rizgarîxwazîya neteweyî, ji tecrûbeyên Komara Kurdistanê zêde sûd wernegirt. Derfeta duwem, li Rojhelatê Kurdis-

tanê, bi şoreşa İslamî ve derket holê. Di demek kurt de, tevaya Rojhelatê Kurdistanê ket bin destên tevgera Kurd. Lê mixabin, rewşa navxweyî û ya cîhanî rê neda ku ev derfet jî bi avakirina statuyek neteweyî bi encam bibe. Tevgera Kurd, Wesîyeta Qazî Muhamed ji bir kir û Ebdurrehman Qasimlo û piştî Dr. Sadik Şerefkendî û hevalên xwe ketin xefika neyaran û jiyana xwe ji dest dan. Mixabin ev derfet jî ji dest hate berdan.

Komara Kurdistanê, ji miletê Kurd re, Alaya Rengîn û Sirûda Netewî weke mîras hişt. Komara Kurdistanê, li mîrasa miletê Kurd, ji İmperatorîya Medan hetanî Komara Araratê, li remza neteweyî Alaya Kurdistanê xwedî derket û weke mîras radestî serokê Nemir Mustefa Barzanî kir. Avakirina artêşa neteweyî ya modern, avakirina dadgeh/dadwerî wek dezgeh, perwerdeya bi Kurdî, pêşkêşkirina derfetan ji bo keç û jinên kurdan û berhevkirina bacê ku wek bingeha aborîyê pêşkêş kir, çend nimûneyên girîng yên mîrasa Komara Kurdistanê ne. Lê mixabin ji bo berdewama Komarê û bicîkirina meramên miletê Kurd derfet nehatin dayîn û Komara Kurdistanê piştî 11 mehan hate rûxandin.

Piştî peymanê Yaltayê, Yekîtiya Sowyetan, li gor şertên peymanê, hêza xwe ji Kurdistan û Ezarbycanê paşde vekişand. Desthilatdarîya Îranê, bi alîkarîya Brîtanyayê berê Ezarbycan û paşê jî Kurdistan dagîr kirin û Komara Ezarbycan û Komara Kurdistanê rûxandin. Qazî Muhamed û hevalên wî, li Meydana Çarçirayê ku cîyê îlankirina Komara Kurdistanê bû, ji aliyê dagîrkerên hov di 31-03-1947an de hatin darvekirin û beşdarî nav karwanê pakrewanên Kurdistanê bûn.

Ji tecrûbeyên Komara Kurdistanê sûd wergirtin, îro ji herdemê bêtir aktuel û girîng in. Îro wek derfeta şerê cîhanê yê duwemîn, rewşa cîhanê, hevkarî û helwesta hêzên navneteweyî, derfetên girîng

pêşkêşî kurdan dikin û berjewendîyên hêzên navneteweyî û yên kurdan diguncin. Lê mixabin piştî desthilatdarîya li ser xaka xwe ya 30 salî hînê jî Başûrê Kurdistanê, ji artêşek hevbeş, aborîyek hevbeş, dadwerîyek hevbeş û perwerdeyek hevbeş bêpar e. Desthilatdarîya Rojavayê Kurdistanê, bi îdeolojîya bîyanî jahrdadayî bûye û vî beşê Kurdistanê ji kurdan xalî dike. Desthilatdarîyek totalîter ku dijî Alaya Kurdistanê û destkeftîyên kurdan tevdigere.

Bakur û Rojhelatê Kurdistanê, ji hevkarî û yekîtiyek neteweyî bêpar tevdigere. Bakurê Kurdistanê, bi îdeolojîya Turkiyeyîbûn û Tirkîtiyê ve dagîrkerî xurtir kirîye. Lê derfeta sêyem ya Rojhelatê Kurdistanê li ber derî ye. Desthilatdarîya İslamîya Şîîe, êdî di nav qeyrana sîyasî û aborî de, li cîhanê terora İslamîya sîyasî didomîne û tevaya hêzên demokratîk yên cîhanê, daye hember xwe. Bi darvekirin, asîmîlekirin, koçberkirinê ve dixwaze miletê Kurd û pêkhatyên Îranî bédeng bikin. Lê berbanga dawîya jiyana rejîma İslamî ya dîktator û hov xuya dike. Ji bo bikaranîna vê derfetê pêwîst e ku tevgera Rojhelatê Kurdistanê xwe amade bike.

Kurd bi, derfetên navxweyî tenê nikarin welatekî serbixwe, miletekî azad û civatek demokratîk ava bikin. Ji bo bidestxistina van armancên pîroz alîkarîya derve bivê nevé ye. Lê alîkarîya derve jî divê bi hevkarîya navxweyî û yekîtiya neteweyî lihevkerî be. Em hêvîdarin ku Kurd van derfetan ji dest bernedin û bi karesetên nu ve rûbirû nemînin.

Rêberên Komara Kurdistanê, bi tecrûbeyên xwe, rêberên miletê me ne. Em minetarên pêşewa Qazî Muhamed û Serokê nemir Mustefa Barzanî ne. Ruhê wan şad bin. Serşorî û rûşî para dagîrkeran be.

Bijî hevkarî û alîkarîya neteweyî, bijî Kurd û Kurdistan!

Tahir Silêman

Îro rojek girîng û dîrokî ji bo me 22-ê çileyay 1946-an, roja damezrandina dewleta Kurdî ya di bin serokatiya Qazî Muhamed a nemir e

Îro rojek girîng û dîrokî ji bo me 22-ê çileyay 1946-an, roja damezrandina dewleta Kurdî ya di

bin serokatiya Qazî Muhamed a nemir e. Siyasetmedarê efsanewî û netirs, lawê gelê xwe hêja, xwe rêya hîlbijartî ji bo berjewendiya Kurdistanê serdest şopand. Mixabin, Qazî Muhamed tevî birayên xwe hatin darvekirin, dewleta bela we bû.

Em şehîdên xwe bi rêzdarî û xemgîni bi bîr tînin.

Lehengên mezin Qazî Muhamed û Melle Mistefa Barzanî bi herfên zêrin di dîroka kurdan de hatiye nivîsandin.

Di vê roja girîng de ez dixwazim behsa navdarek bikim: ez, wek neviyek, wek jinek kurd, bi bîr bînim.

Wezîrê Nadîrî hevkarê nemir Qazî Muhamed bû.

Ew nivîskar û helbestvan, zimanzan, mamoste û filologeî navdar bû. Ji bo gel, ev tenê aliyekî jiyana wî ye. Aliyek din jî heye - ev çalakiya wî ya siyasî ye. Wezîrê Nadîrî leşker bû. Di dema Şerê Cîhanê 1941-1945 de, ew Fermandarê Navçeya Leşkerî ya Transcarpathian bû. Li gorî çîrokên

xizmên xwe, ji daneyên arşîvan ez dizanim, ku Major Wezîrê Nadîrî ji aliyê dewleta Sovyetê ve gelek caran şandine Îranê. Bi nasnavê Reşîr Bek, ew bi Kazî Muhamed re, bi Mela Mistefa Barzanî re hevdiitin pêk anî. Gelek daneyên girîng ên dîrokî ji hêla hukûmeta Sovyetê ve hatine dabeş kirin. Lê,

perdeyêke biçûk li ser rastiya dîrokî vekir. Ez fêhm dikim, ku dê pir zehmet be ku meriv wêneyek rast ji wan rojan bigire, lê ez bi rastî dixwazim rastiye û sedema kuştinê bizanim. Wezîrê Nadîrî lehengê serdema me ye, lehengê gelê xwe ye. Ez bextewar im, ku ji malbatek wisa malbata min e.

ez dixwazim bibêjim ku bi bawerî tê zanîn, ku Wezîrê Nadîrî li Tehranê hatiye kuştin û piştê birin Gurcistanê. Cenazeyê siyasetmedarê navdar ji aliyê hevjiyana wî Nurê Polatova (filolog û mamosteyê mezin) û bapîrê min Elîyê Evdilrehman (nivîskar û helbestvanê navdar) bi trêne hat birin. Ji gotinên bapîrê min ez dizanim, ku versiyona qezayê hatiye îcadkirin û di encamê de Wezîrê Nadîrî mir. Xizmên miriyan ji ber sedemên ewlehiyê her dem ev versiyonê piştrast dikin. Guhertoya pêbawer ew kuştin e, ku hat veşartin. Îro min

Ez ji çîrokên xizm û hevalan, ji arşîvan gelek tiştan dizanim. Ez egelek spasdar bim ji hemû kesên ku dê alîkariya min bikin û messenger min ra binivîsin. Bi rêzdarî, Meyana Hesên Nadîrî.

P.S. çend dîmenên dîrokî;

Wezîrê Nadîrî û navdarên kurd, Wezîrê Nadîrî û Qazî Muhamed, Mela Mistefa Barzanî, xûşka Wezîrê Nadîrî heskirî Balaxanim, xarzi ye Wezîrê Nadîrî (kurê xûşka wî) Kinyazê Îbrahîm Mîrzoîyêv û prêzîdent Mehsût Barzanî, Elîyê Evdilrehman, hevjiyana Wezîrê Nadîrî-Nurê Polatova.

Nêçîrvan Barzanî: Rêzgirtina li zanayan, rêzgirtina li dîrok û nasnameyê ye

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, beşdarî merasîma xelatkirina Serokê Enstîtuya Lêkolînên Kurdî ya Berlînê ya li Hewlêrê Diktora Feryad Fazil bû.

Nêçîrvan Barzanî, di merasîma ku îro ji aliyê Zanîngeha Selahedîn, Akademiya Kurdî û Parêzgariya Hewlêrê ve hat pergalkirin de axaftinek kir û da zanînan ku rêzgirtina li her zanayekî, rêzgirtina li nasname û dîrokê ye.

Nêçîrvan Barzanî, di axaftina xwe de got, "Gelê Kurd, li navxwe û derveyî welêt xwedî çendîn bîrewer û zana ye ku hemû jî samana neteweyî pêk tînin. Divê em di asta parastina ziman, çand û hunera Kurdî de bin. Divê pergala perwerdehiyê ya li Kurdistanê, di astekê de be ku bersivê bide pirsên demê û deriyê bîrewerî û afirîneriya xwendekaran veke."

Her wiha Nêçîrvan Barzanî di gotara xwe de cih da berhemên Diktora Feryad Fazil û da zanînan ku wî gelek xizmet ji dîrok û wêjeya Kurdî re kiriye û diyar kir ku wî Feryad Fazil, 44 pirtûk diyariyê perwerdehiya Kurdî kirine.

PeyamaKurd

Yekîtiya Ewropa îro biryarekê derbarê Supaya Pasdaranê Îranê de dide

Piştî ku Parlamentoya Ewropayê bi piraniya dangan projeyasayek pejirand ku tê de ji Komîsyona Yekîtiya Ewropayê û Encûmena Wezîran tê xwestin, Supaya Pasdaranê Îranê bixin lîsteya terorê, biryar e îro Yekîtiya Ewropa dengdanê li ser wê yekê bike Pasdaranê Şoreşê wek rêxistineke terorîstî rabighîne.

Biryara ku ji hêla parlamentêrên Ewropî ve hatiye pejirandin, banga qedexekirina "her karekî aborî û darayî" bi Supaya Pasdaranê re were qedexekirin.

Parlamentoya Ewropayê di daxuyaniyekê de got ku "divê rayedarên Îranê kampanyaya tepe-serkirina welatîyên xwe bi dawî bînin û Rêberê Olî Elî Xamîneyî û Serokomar Îbrahîm Raîsî jî li lîsteya cezayan bîn zêdekirin."

Ev jî di demekê de ye, duhî Parlamentoya Îranê

bi amadebûna Wezîrê Derve û Fermandarê Giştî yê Pasdaran civîneke girtî lidar xist. Di daxuyaniyekê de jî, wan hişyarî da ku eger Supaya Pasdaranê Îranê ji aliyê Yekîtiya Ewropayê ve weke terorîst bîn ragihandin, ew ê li dijî artêşên welatên Yekîtiya Ewropayê biryaren bi heman rengî bidin.

Di wê derbarê de Serokomarê Îranê Îbrahîm Raîsî got, ev pêngava Parlamentoya Ewropayê pêwendiya wê bi "serneketina" xwepêşandanên li Îranê ve girêdayî ye. Got jî: "Wan nekarînan bi rêya kolanan zirarê bigihînin Îranê, ji ber vê yekê ew hewl didin me bi vî awayî rawestînin."

Her wiha got jî: "Supaya Pasdaran, hêzeke fermî ye û ragihandina wê terorîst, li dijî yasayên navdewletî ye."

Nerina Azad

Rayedarê YNKê: Em amade ne ligel PDKê bicivin û pirsgerêkan çareser bikin

Endama Serkirdatiya Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) Bilêse Cebar Ferman ragihand, YNK amade ye ligel PDKê bicive û pirsgerêkan li ser maseya gotûbêjan çareser bike. Herwiha got: "Berjewendiyên Herêma Kurdistanê daxwaz dike ku pêwendiyên YNK

û PDKê baş bin.

Endama Serkirdatiya YNKê Bilêse Cebar Ferman ji K24ê re ragihand; "YNK û PDK du partiyên dîrokî yên Herêma Kurdistanê ne û yek ji wan bêyî ya din nikare Herêma birêve bibe, hikûmetê ava bike û Herêma Kurdistanê biparêze, divê ev yek ji her kesî re zelal be."

Got jî: "Pêwîst e YNK û PDK zanibin ku bêyî hev, birêvebirina Herêma Kurdistanê gelekî zehmet e. Bêguman divê medya jî rola wê di aramkirina rewşê de hebe." Derbarê asayîkirina pêwendiyên di navbera PDK û YNKê û encamdana civîna dualî de, wê endama Serkirdatiya YNKê got: "Berjewendiyên Herêma Kurdistanê pêwîstiya wê bi pêwendiyên baş di navbera YNK û PDKê de heye, ji ber wê jî em amade ne ligel PDKê bicivin."

Nerina Azad

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çiyə? Ev **ave**.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

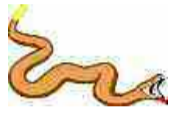
diran

Ev çiyə? Ev **dirane**.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çiyə? Ev **agire**.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çiyə? Ev **mare**.
Bu nədir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çiyə? Ev **bizine**.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çiyə? Ev **balone**.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çiyə? Ev **bacane**.
Bu nədir? Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çiyə? Ev **otomobile**.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taC

Ev çiyə? Ev **taCe**.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Canî

Ev çiyə? Ev **Canie**.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcîk

Ev çiyə# Ev **Cûcike**.
Bu nədir? Bu cücədir.
Что это? Это цыпленок.
What is it? It is a chicken.

finCan

Ev çiyə# Ev **finCane**.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çiyə? Ev **çave**.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çiyə? Ev **çêleke**.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

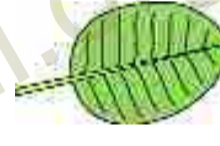
defter

Ev çiyə? Ev **dəftere**.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çiyə? Ev **dare**.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

belg

Ev çiyə? Ev **belge**.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

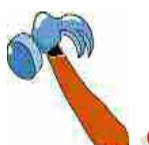
elok

Ev çiyə? Ev **eloke**.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

çaynîk

Ev çiyə? Ev **çaynîke**.
Bu nədir? Bu çaynıqdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.

çakûç

Ev çiyə? Ev **çakûçe**.
Bu nədir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

dest

Ev çiyə? Ev **deste**.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çiyə? Ev **dile**.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

ker

Ev çiyə? Ev **kere**.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çiyə? Ev **zebeşe**.
Bu nədir? Bu qarpızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

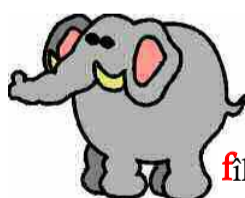
êleg

Ev çiyə? Ev **êlege**.
Bu nədir? Bu jiletir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çiyə? Ev **hêke**.
Bu nədir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

fîl

Ev çiyə? Ev **fîle**.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elephant.

fîrok

Ev çiyə? Ev **fîroke**.
Bu nədir? Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çiyə? Ev **gizêre**.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carrot.

gêzî

Ev çiyə? Ev **gêziye**.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a broom.

pê

Ev çiyə? Ev **pêye**.
Bu nədir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

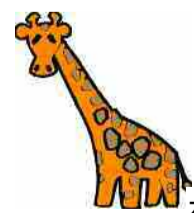
kêr

Ev çiyə? Ev **kêre**.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çiyə? Ev **fînde**.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çiyə? Ev **zerafeye**.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çiyə? Ev **goreye**.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

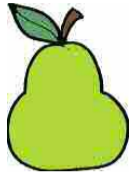

guh

Ev çiyə? Ev **guhe**.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

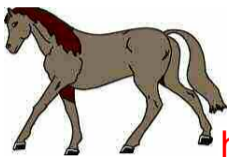
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dèvdîr.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

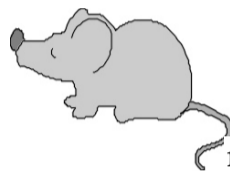
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

Ev çîye? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

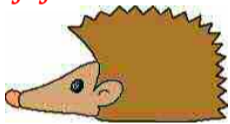

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

Ev çîye? Evjûjiye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

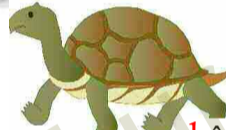
Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdir.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xərcəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşığıdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî

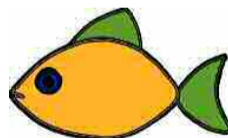
Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu samışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbındır.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

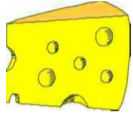

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

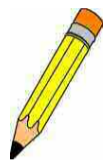
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeye.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

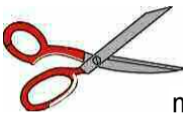

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

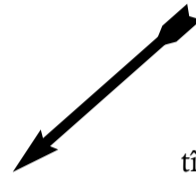
şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîşke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tiîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

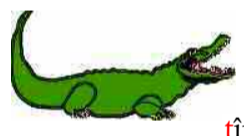
şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu tîmsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ıldırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

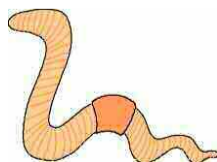
keVok

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyörçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a scorpion.

biVir

Ev çiyey? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

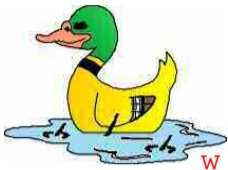

berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBƏ-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

w erdek

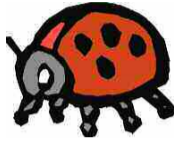
Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şêkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendîr.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardîr.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

ew r

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

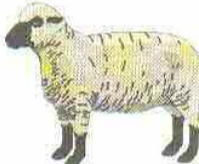
kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kêklickîr.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

yek

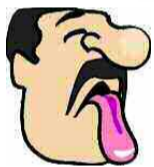
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zengîr.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirilî	Latinî	
1	Aa	Aa	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Ii	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, limon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Ûu	Юю	Ûü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Weçîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Один человек погиб в давке у стадиона в Ираке

Один человек погиб, около 60 получили ранения в результате давки у международного стадиона в иракской Басре за несколько часов до старта финала Кубка Персидского залива, сообщает телеканал "ас-Сумария" со ссылкой на источник в службе безопасности провинции.

В четверг вечером в Басре должен был состояться финальный матч между командами Ирака и Омана в рамках проводимого Кубка Персидского залива. Многочисленные иракские болельщики в надежде попасть на игру начали собираться у стадиона с самого раннего утра. Ранее полиция Южной Кореи передала в прокуратуру результаты расследования смертельной давки в сеульском районе Итхэвон, которая произошла на Хэллоуин в прошлом году.

Всего обвинения в профессиональной халатности со смертельным исходом и по другим статьям выдвинуты 23 официальным лицам. После передачи дел в прокуратуру будет проведено дальнейшее расследование.

Багдад признал, что в Ираке действуют турецкие и иранские оппозиционные группы

Багдад признает, что на иракской территории находятся группировки, которые действуют против властей соседних государств - Турции и Ирана. Об этом заявил в среду министр иностранных дел Ирака Фуад Хусейн во время дискуссионной сессии "Ближний Восток: место встречи или поле битвы", проходившей в рамках Всемирного экономического форума в Давосе.

"У нас [иракских властей] есть опреде-

ленные проблемы с соседними странами - Турцией и Ираном, и мы признаем, что внутри Ирака есть группировки, действующие против властей этих государств", - отметил Хусейн. Он указал, что "Конституция Ирака запрещает присутствие на территории страны организаций, выступающих против других государств". "Но с другой стороны, - добавил министр, - атаки [со стороны Турции и Ирана] территории Ирака противоречат международному праву".

Хусейн указал, что "выход из подобной ситуации необходимо искать только сообща". "По этому направлению мы интенсифицируем переговоры с соседними государствами", - сказал глава иракского МИД.

По убеждению министра иностранных дел Ирака, "единственный путь добиться безопасности внутри страны - это работать над установлением безопасности во всем регионе". Вместе с тем он заметил, что террористическая угроза исходит не только из Ирака и не только от террористической группировки "Исламское государство" (ИГ, запрещена в РФ). Согласно утверждению Хусейна, "на территории Сирии, помимо ИГ, действуют и другие экстремистские группы, которым достаточно просто проникнуть в Ирак".

Встреча в Давосе продлится до 20 января, ее главная тема - "Сотрудничество в разобщенном мире". Рабочие сессии начались 17 января. Более 2,7 тыс. участников форума, в том числе свыше 50 глав государств и правительств, обсудят пути решения продовольственного, энергетического и иных кризисов, с которыми столкнулся мир. kurdistan.ru

В Киркуке в укрытии ИГ обнаружены 1400 кг аммиачной селитры

16 января иракские силы безопасности объявили об изъятии 1400 кг аммиачной селитры, которая была обнаружена в убежище "Исламского государства" (ИГ) в районе Хавиджа провинции Киркук. В сообщении Федерального службы разведки сказано, что взрывоопасное химическое соединение было изъято в ходе операции, проведенной федеральным агентством разведки и расследований при министерстве внутренних дел. В последнее время наблюдается всплеск террористической деятельности ИГ в различных частях Ирака, особенно на территориях, оспариваемых между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством.

Боевики ИГ используют вакуум безопасности в спорных районах для атак на гражданских лиц и сил безопасности, в связи с чем курдские власти неоднократно призывали к совместной работе сил пешмерга и иракской армии, чтобы ограничить деятельность ИГ в этих районах. kurdistan.ru

Масуд Барзани обсудил региональные события с немецкими и французскими посланниками

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), 22 января в Эрбиле встретился с послом Франции Эриком Шевалье и послом Германии Мартином Йегером, чтобы обсудить последние политические события в Ираке и Курдистане.

"На встрече они обсудили политическую ситуацию в регионе, а также последние события в иракском политическом процессе", - говорится в сегодняшнем заявлении штаба Барзани.

Они также говорили об отношениях между Эрбилем и Багдадом и приветствовали позитивные сигналы, полученные в результате недавнего визита премьер-министра Масрура Барзани в Багдад.

В ходе встречи немецкая и французская делегации подтвердили свою поддержку стабильно-

сти в Курдистане и выразили намерение создать совместный культурный центр в цитадели Эрбиля для развития культурных отношений.

Курдский лидер выразил благо-

дарность за постоянную поддержку, а также поблагодарил Германию за признание уничтожения езидов геноцидом, призвав другие европейские страны последовать этому примеру. kurdistan.ru

Премьер-министр Барзани проводит встречи в Давосе

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани принимает участие во Всемирном экономическом форуме в Давосе, стремясь укрепить торговые отно-

заявлении Регионального правительства Курдистана (КРГ).

"Сэр Тони Блэр был давним другом курдского народа. Я проинформировал его о нашей амби-

пути развития двусторонних отношений. "На встрече мы обсудили пути развития отношений между Курдистаном и Королевством Бахрейн, особенно в сферах инвестиций, промышленности, сельского хозяйства и торговых обменов", - сообщил премьер-министр Барзани в своем посте в Facebook.

Официальный представитель Бахрейна также выразил намерение посетить Курдистан для укрепления торговых связей.

Со своим иорданским коллегой Бишером аль-Хасауна курдский премьер-министр обсудили сотрудничество в области сельского хозяйства. На их встрече основное внимание было уделено дальнейшему укреплению отношений между сторонами и использованию взаимного опыта в различных областях. Они также говорили об исторических и дружеских связях между двумя народами.

Премьер-министр Иордании передал приветствия короля Абдаллы II Масруру Барзани, а премьер-министр Барзани, со своей стороны, выразил благодарность Иордании за поддержку Курдистана, особенно когда регион подвергся нападению "Исламского государства" (ИГ), и высоко оценил усилия короля Абдаллы II, направленные на поддержание стабильности и безопасности в Ираке и Курдистане. Обсуждения были сосредоточены на развитии сотрудничества между Курдистаном и Иорданией в области сельского хозяйства и торговли, включая возможности для Курдистана воспользоваться опытом Иордании в области здравоохранения. Также в среду премьер принял участие в Давосской сессии Бельгии, посвященной возрождению промышленности Европейского Союза.

"Мы говорили о событиях в Ираке и Курдистане и подчеркнули важность программы реформ девятого кабинета министров, особенно наших планов по развитию инвестиций, сельскохозяйственного сектора и экспорту местной продукции на европейские рынки", - заявил сегодня премьер-министр Барзани в своем сообщении в Facebook. kurdistan.ru

шения и привлечь инвесторов.

"Я полон решимости консолидировать наши новые торговые маршруты, больше экспортировать и инвестировать в другие области - банковское дело, энергетику и финтех", - написал премьер-министр в Twitter 18 января.

Курдский лидер находится в Давосе, где встречается с мировыми лидерами, инвесторами и владельцами бизнеса. В кулуарах форума он уже встретился с некоторыми ключевыми делегациями, включая представителей США, Великобритании и Бельгии, чтобы обсудить ряд тем, включая программу реформ своего кабинета и планы по развитию и диверсификации экономики. 17 января премьер провел встречу с бывшим премьер-министром Великобритании Тони Блэром, обменявшись мнениями о программе реформ своего кабинета, включая диверсификацию источников доходов.

"На встрече обсуждались реформы девятого кабинета в области диверсификации экономики, цифровизации государственных услуг, улучшения сектора здравоохранения и экспорта сельскохозяйственной продукции на европейские рынки", - говорится в

циозной программе реформ и о том, как он может помочь нам ускорить прогресс", - написал премьер-министр Барзани в Twitter.

На встрече с конгрессменом США Дарреллом Иссой премьер-министр Курдистана обсуждал двусторонние связи между Эрбилем и Вашингтоном, а также последние события в Ираке и регионе Курдистан.

"В наших отношениях с США так много аспектов: исторические, общие ценности, торговля, безопасность, война с терроризмом. Конгресс может помочь нам сделать гораздо больше вместе", - заявил Барзани. 18 января курдский лидер встретился со своим бельгийским коллегой Александром де Кроо, с которым обсудил экспорт сельскохозяйственной продукции Курдистана. "На встрече обсуждалось развитие отношений между Курдистаном и Бельгией, а также ситуация в Ираке и Курдистане", - говорится в заявлении КРГ.

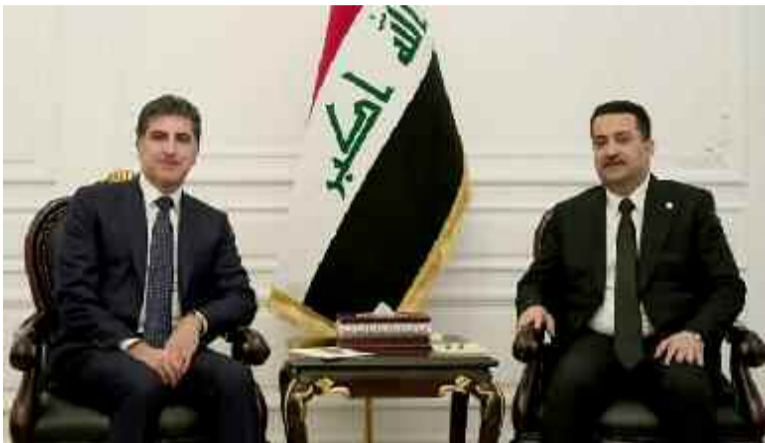
"Мы изучаем опыт Бельгии в производстве и переработке, а также связи с розничными торговцами на европейском рынке", - заявил премьер-министр Барзани.

На встрече с министром промышленности Бахрейна Абдуллоу бин Адель Фахро Барзани обсудил

ДИПЛОМАТ

№ 03 (515) 18-24 январь 2022-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Президент Курдистана и премьер-министр Ирака обсудили закон о нефти и безопасность границ

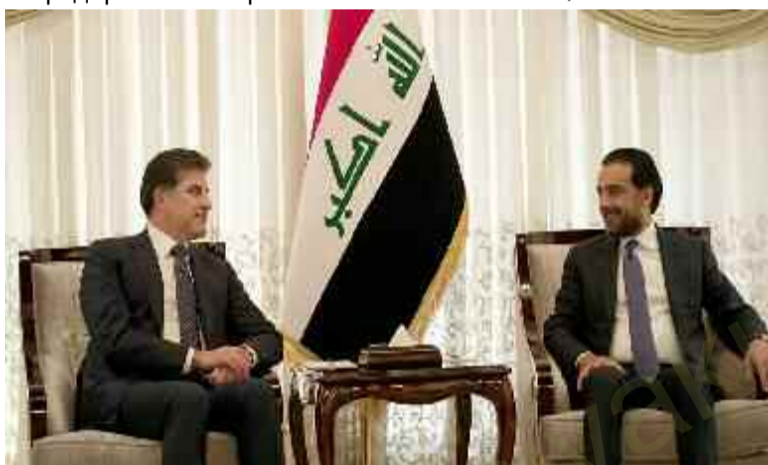
Президент Курдистана Нечирван Барзани 21 января был принят премьер-министром Ирака Мохаммедом Шиа ас-Судани.

Их обсуждения были сосредоточены на сотрудничестве по новому закону о нефти и газе, законе о федеральном бюджете на 2023 год и совместных усилиях по защите границ, говорится в заявлении администрации президента Курдистана.

Стороны также обсудили "последние события в Ираке и пути дальнейшего укрепления координации и сотрудничества между региональным

правительством Курдистана и федеральным правительством Ирака".

Курдский лидер также встретился со спикером парламента Мохаммедом аль-Халбуоуси, с которым обменялся мнениями о политических событиях в Ираке.

ном заявлении офиса курдского президента. kurdistan.ru

В Курдистане остается почти миллион ВПЛ и сирийских беженцев

Около миллиона временно перемещенных лиц (ВПЛ) и сирийских беженцев все еще находятся в лагерях Иракского

что это более 665 тысяч ВПЛ и более 248 тысяч беженцев, то есть более 913 тысяч человек по состоянию на конец 2022 года.

этом количестве новых ВПЛ или вернувшихся в лагеря составило 230 человек, а количество поселившихся за пределами лагерей – 490 092 человека.

В заявлении отмечается, что в прошлом году Курдистан принял в общей сложности 248 434 беженца (93 966 из них жили в лагерях, а 154 468 оставались за пределами лагерей).

"Кроме того, 376 беженцев вернулись в страны своего происхождения, а 482 новых беженца прибыли или вновь вернулись в лагеря".

Являясь безопасным местом Ближнего Востока, Курдистан с 2014 года принял почти два миллиона ВПЛ и сирийских беженцев после того, как они столкнулись с жестокостью ИГ в своих родных городах. Этот шаг получил высокую оценку со стороны многих иностранных государств и международных организаций. kurdistan.ru

Курдистана спустя девять лет после того, как "Исламское государство" (ИГ) атаковало районы Ирака и Сирии. Статистические данные, опубликованные в понедельник, 23 января, Бюро по миграции и перемещению министерства внутренних дел Регионального правительства Курдистана (КРГ), показывают,

Статистика прошлого года показывает, что в Курдистане проживало в общей сложности 664 798 ВПЛ. "Количество вынужденных переселенцев, находившихся в лагерях, составило 174 706 человек, из которых только 102 человека вернулись в места своего проживания", сказано в заявлении. При

Парламент Ирана может признать армии Евросоюза террористическими организациями

Член президиума иранского парламента Ахмад Надери сообщил о подготовке мер в ответ на резолюцию Европарламента с рекомендацией внести Корпус стражей исламской

революции (КСИР) в список террористических организаций Евросоюза. Иран намерен признать армии стран ЕС террористическими. В связи с этим в парламенте планируют расширить действие закона "Об ответных мерах на признание КСИР в США террористической организацией".

"Этот проект будет распространяться на все страны — члены ЕС, а также принадлежащие им вооруженные силы, их организации и институты, которые внесут КСИР в список террористических организаций", — приводит слова Ахмада Надери агентство ISNA.

19 января Генеральный штаб вооруженных сил Ирана осудил решение Европарламента и заявил, что благодаря деятельности КСИР европейские государства не находятся под контролем "Исламского государства" (ИГИЛ, признана террористической и запрещена в РФ).

18 января Европарламент принял резолюцию с призывом к Евросоюзу включить КСИР в список террористических организаций. За резолюцию проголосовало 589 европарламентариев, против — 9. Решение приняли на фоне террористической деятельности Ирана, репрессий против протестующих и информации о поставках беспилотников в Россию. Документ носит рекомендательный характер.

В 2019 году США признали КСИР террористической организацией и ввели санкции в отношении его участников. В том же году Иран в ответ признал террористической организацией центральное командование вооруженных сил США и связанные с ним силы. kurdistan.ru

СМИ: в Сирии беспилотники атаковали военную базу США

Военная база США и западной коалиции в сирийском пограничном городе Эт-Танф (250 км от Дамаска) подверглась в пятницу атаке неизвестных беспилотных летательных аппаратов. Об этом сообщил вещающий из Дубая телеканал AlHadath который утверждает, что нападение совершили проиранские формирования, воюющие на стороне сирийской армии.

По его информации, под удары беспилотников попал лагерь поддерживаемой США вооруженной бригады сирийской оппозиции "Магавир ас-Саура". Очевидцы передали, что боевики понесли потери убитыми и ранеными, их численность уточняется.

Последняя атака на Эт-Танф была предпринята несколькими БПЛА 15 августа. Тогда ни американские военнослужащие, ни боевики оппозиции не понесли потерь, был нанесен лишь материальный урон. kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18
+994 55 202-73-53

Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil
Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə
S. Mehmandarov ev 25, mənzil
17
Navnisan: Bakû Az1040, soçaq
S. Məhmandarov xani 25, mal-17
Адрес: Баку Az1040, улица
С. Мехмандаров дом 25, кв. -17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar
mərkəzində yığılıb səhifələnilib və
"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500